

FÄNGSLADE FÖRFATTARES DAG 2017

FÄNGSLADE
FÖRFATTARES
DAG 2017

Tema HBTQ

Tucholskypriset 2017

SVENSKA PEN

Alla texter © Svenska PEN samt resp. författare 2017

Redaktör: Kristofer Folkhammar

Produktion: Nina Eidem

Översättning: Nils Håkanson, Victoria Greve, Erik MacQueen,
Nina Lekander, Andreas Lundberg, Peter Samuelsson

'I am a homosexual, mum' by Binyavanga

Wainaina. Copyright © Binyavanga Wainaina, 2014, used by
permission of The Wylie Agency (UK) Limited.

Ocean Vuongs dikter publicerade med tillstånd av Modernista

Omslag: Håkan Liljemärker

Grafisk form inlaga: Ola Wallin

Sättning: Harnäs Text & Grafisk Form

Tryckt hos Författares Bokmaskin, Stockholm 2017

ISBN 978-91-979316-9-4

Denna publikation har möjliggjorts genom
bidrag från Natur & Kultur.

Läs fler intressanta texter på Svenska PEN:s nättidskrift

Dissidentbloggen

<https://www.dissidentblog.org/sv>

Alla texter publiceras på originalspråket, svenska och engelska.

www.svenskapen.se

FÖRORD 7

Kristofer Folkhammar

HEDERSMORD 11

*Hur en välkänd hbtq-aktivist väckte liv i en fruktansvärd,
uråldrig sed i Tjetjenien*

Jelena Milasjina

MITT HEMLAND ÄR EN KVINNAS HJÄRTA 21

Iman al-Ghafari

ÄR DU TROVÄRDIG LILLA BÖG? 27

Anna-Maria Sörberg

VI MÅSTE FIRA KRITISKT 39

Jennicet Gutiérrez

KILL THE GAYS 45

Annika Hamrud

JAG ÄR BÖG, MAMMA 59

Binyavanga Wainaina

»SLÅ NED PÅ GAYPERSONER? NÄSTAN ALLA I LANDET
KAN HÅLLA MED OM ATT DET BEHÖVS.« 65

Alexandra Sandels

FRIHET FÖR ATT SAKER SKA KUNNA UTTRYCKAS

*– En fenomenologisk kommentar till yttrandefrihet
och queerbegreppet i Iran* 73

Mehran Rezaei & Babak Salimizadeh

ur NATTHIMMEL MED KULHÅL 89

Ocean Vuong

Tucholskypriset 2017

BREV TILL SAMIRA 99

Yassin al-Haj Saleh

FÖRORD

När Svenska PEN nyligen bad mig att sätta samman en antologi inför Fängslade författares dag med fokus på hbtq-frågor, var min första tanke att en sådan samling måste visa hur ett hbtq-perspektiv förgrenar sig brokigt, och vidrör betydligt mer än huruvida ett heteronormativt samhälle tycker att gay är okej eller inte.

Inom rörelsen finns stora spänningar angående vad som bör prioriteras som akut. Vi står inför helt olika utmaningar beroende på var våra kroppar befinner sig. Och i vår samtid har frågan om hbtq-personers rättigheter många gånger blivit till en större fråga om nationell identitet. Något som berörs i flertalet av de föreliggande texterna.

Tolerans gentemot hbtq-personer har blivit en kärna i västvärldens moderna och progressiva självbild. Och trots att heteronormativiteten intakt lever kvar, har den uppkomna toleransen gett somliga av oss mycket. Men den har också gjort oss, runt om i världen, till slagträ i olika nationalistiska projekt.

Antologin är en hopplös form. Alltid ett misslyckande.

Mer eller mindre iögonfallande. Det står ”Fängslade författares dag” på omslaget. Och texterna av fängslade hbtq-författare har inte jag hittat.

Däremot har det låtit sig göras att hitta texter som i sig, men än mer sammantaget, kan komplicera kunskapen om, och vidga innebörden av, att somliga behöver leva sina liv på andra sätt än heterosexuellt.

För första gången på svenska kan vi läsa den artikel av Jelena Milasjina som utgjorde startskottet för den internationella rapporteringen om de brutala förföljelserna av hbtq-personer i Tjetjenien våren 2017. Exklusiv är också översättningen av transaktivisten Jennicet Gutiérrez kommentar till varför hon avbröt President Obama i Vita huset, när han firade rätten till samkönade äktenskap med gräddan av den USA-amerikanska gayrörelsen 2015.

Ett par svenska journalister har delat med sig av sina pågående arbeten om situationen för hbtq-personer i Egypten respektive Uganda, och Anna-Maria Sörberg har arbetat om och uppdaterat en text om svenska Migrationsverkets hantering av asylsökande hbtq-personer. Det sägs – till och med av Kristdemokraternas ledare – att det ingår i svenska värderingar att värna hbtq-personers rättigheter, men hur betar sig då en trovärdig hbtq-person för att den ska vara värd att värna?

En mer akademisk analys av hur språk skapar förutsättningar för identiteter, åtrå och förtryck får vi av Mehran

Rezaei och Babak Salimizadeh – tidigare fristadsförfattare i Norrköping. Artikeln *Frihet för att saker ska kunna uttryckas* tar sin utgångspunkt i Irans historia.

Av skönlitterära författare har jag samlat ihop några korta texter som cirkulerat i svensk offentlighet under de senaste åren, som här får ett nytt sammanhang då de ställts intill varandra: Sigtunas fristadsförfattare Iman al-Ghafaris uppfordrande och vackra *Mitt hemland är en kvinnas hjärta* och Binyavanga Wainainas vemodiga, men liksom karska, *Jag är bög, mamma*.

Samlingen rundas av med några dikter av min nya favoritpoet Ocean Vuong, som med rå sensualism väver samman bilder av begär, våld, arv och migration i sina dikter.

Genom dessa utsnitt bör bilden av den stadigt stigande regnbågen knycklas ihop till ett mångsidigt prisma – där komplicerade maktrelationer och konflikter framträder, och bryts olika mot varandra. Beroende från var man tittar.

Av de vänner och kollegor som kom med tips och idéer till denna snabbt sammanställda publikation vill jag rikta ett särskilt varmt tack till Anna-Maria Sörberg och Stefan Ingvarsson för peppande engagemang. Inget är så värdefullt som att känna att man hör ihop med andra.

Kristofer Folkhammar, redaktör

HEDERSMORD

*Hur en välkänd hbtq-aktivist väckte liv i en
fruktansvärd, uråldrig sed i Tjetjenien*

av Jelena Milasjina

*Under våren 2017 rapporterades det om våldsamma
förföljelser av hbtq-personer i Tjetjenien. Något na-
tionella företrädare avfärdade med förklaringen att
det helt enkelt inte existerar sådana människor i
landet.*

*Nedan följer, för första gången i svensk översätt-
ning, den första artikeln som uppmärksammade de
våldsamma trakasserierna, ursprungligen publice-
rad i den ryska tidningen Novaja Gazeta.*

*Novaja gazeta har fått kännedom om att det i Tjetjenien
har förekommit massgripanden av personer med icke-
traditionell sexuell läggning eller personer som bara har
misstänkts för att ha det. I skrivande stund finns uppgifter
om att mer än hundra män har blivit gripna. Novaja gazeta*

känner till namnen på åtminstone tre som dödat, men enligt våra källor är offren betydligt fler.

Uppgifter om massgripanden började dyka upp för ungefär en vecka sedan, och när vi kontrollerade informationen kunde den bekräftas av ovanligt många källor – vid det tjetjenska inrikesministeriet, vid den tjetjenska presidentadministrationen, vid FSB:s avdelning i republiken, vid republikens åklagarväsen och bland lokala hbtq-aktivister. Några av dessa aktivister hörde till de gripna och har lämnat republiken efter att de släppts (vilket inte skett många gånger). Andra har lämnat Tjetjenien efter att deras vänner och bekanta blivit gripna. Gripanden har genomförts på flera orter, inte bara i Groznyj.

Bland de gripna finns företrädare för den muslimska världen, bland dem välkända och inflytelserika religiösa ledare som står republikens ledning nära, därtill två programledare kända från tv.

Det finns ingen anledning att tro att alla dessa människor skulle ha visat upp den sexuella läggningen ifråga – i Kaukasien är det som att tiggas om en dödsdom. Men i det traditionella tjetjenska samhället, där man lever mycket nära inpå varandra, uppfattas sådana saker hur man än försöker dölja dem.

Många av de personer som deltagit i dolda grupper i sociala medier lämnar dem nu i panik och avslutar sina konton. Somliga tar risken att varna andra för hotet.

Ett oredigerat meddelanden från VK [vkontakte]:

Salam-aleikum allihop!

Trodde inte jag skulle skriva här igen, men när det nu finns en tråd och eftersom dom satt dit en av oss så lär dom ju tortera honom tills han lämnar ut ännu fler, det kan drabba mig också, så jag tänker att det bara är rätt ifall jag varnar er.

Det är ofta som folk postar här om att man satt dit nån [här avses provokationer i syfte att avslöja människor som homosexuella – förf. anm.] och för ett tag sen försökte jag hitta folk som råkat ut för det. Jag hittade inte en enda och tänkte att då är det inte sant. Nu inser jag varför jag inte hittade nån. Tyvärr har många blivit dödade.

Det är inte bara unga killar som blivit dödade utan till och med vuxna män över 50. Bland dom finns personer som alla i Tjetjenien vet vilka dom är. Dom har deltagit i olika evenemang, på tv, i tävlingar. Jag vill inte nämna några namn. Den yngste är 16. Han är från vår by. Man kom hit med honom för några dagar sen helt blåslagen, en död säck full med ben. Man slängde av killen på föräldrarnas gård och sa åt familjen att döda honom. Vad jag hört så har han inte återhämtat sig och lär inte göra det heller.

Jag vet inte vad dom ger för förklaringar till att dom gör så där. I Tjetjenien ser man ju allvarligt på den som anklagar nån utan bevis. Det kan slå tillbaka mot en själv. Speciellt om man tar till våld mot en man och beskyller honom för att

vara böj, det är en skymf för århundraden. Jag vet inte hur dom förklarar det men det här vansinnet är nåt som pågår. Jag vet det från en som är hetero, en släkting i det militära som i morse berättade för mig om det här. Jag hade fel förut då jag skrev en massa här om att det inte är nån som blir ditsatt. Det pågår och det pågår nu, och dom har fått fria händer som aldrig förr. Var mycket vaksamma, håll er borta från alla tveksamma kontakter.

Framförallt, hyr inga korttidslägenheter, jag tror dom tvingar alla hyresvärdar att sätta upp kameror, det är så dom fångar in dom. Och hyresvärdar i Tjetjenien går med på allt, bara dom kan göra affärer. Och förresten vem vågar käfta med våra militärer. Snälla, var mycket försiktiga. Det här blir min sista kommentar.

De invånare i Tjetjenien som utsatts för förföljelser – om så bara på grund av blotta misstanken om en icke-traditionell sexuell läggning – har mycket små chanser att överleva.

Det räcker att familjen får veta anledningen till gripandet för att de ska avhålla sig från alla sorters officiella klagomål och istället försöka dölja alla fakta kring gripandet eller rentav mordet på deras familjemedlem.

Man vet att några av de gripna har släppts i ”brist på bevis”. Men också dessa personer är i fara och lever under hot just från sina släktingar. I Tjetjenien är hedersmord en levande sed: ett sätt att befria familjen från skam genom att döda den person som vanärat den.

Våra källor i de tjetjenska säkerhetstjänsterna kopplar bestämt samman vågen av massgripanden – det som kallas för ”profylaktisk rensning” – med ett annat händelseförlopp.

Som ett led i en nationell, juridisk kampanj lämnade ryska hbtq-aktivister och deltagare i projektet *GayRussia.ru* i början av mars in ansökningar om att genomföra en serie Prideparader i fyra städer i det Nordkaukasiska federala distriktet. Exempelvis hbtq-aktivisten Vladimir Klimov i Sverdlovsk-området lämnade den 9 mars in ”en ansökan om att genomföra ett offentligt evenemang i form av en procession”. Av ansökan framgick att processionen var planerad att genomföras på huvudgatorna i Gamla stan i Naltjik [regionhuvudstad i delrepubliken Kabardinien-Balkarien – övers. anm.] och att det förväntade deltagarantalet var omkring trehundra personer (*Novaja gazeta* har en kopia av dokumentet). Som förväntat fick han avslag av myndigheterna i Naltjik. Liknande ansökningar lämnades in av hbtq-aktivister från Moskva i städerna Tjerkesk, Stavropol och Majkop, och överallt antog man att resultatet skulle bli detsamma.

Sedan fick media kännedom om att projektet *GayRussia.ru*, vars ledare är den kände Moskva-aktivisten Nikolaj Aleksejev, hade planer på att genomföra Prideparader i olika delar av Kaukasien. Nyheten orsakade stora protester i hela regionen, och deltagarna var ofta mycket aggressiva. I sociala medier dök det upp videoklipp, inte alltid gjorda

med stor finesse, med uppmaningar till mord på personer med en icke-traditionell sexuell läggning.

Det var i det läget man gav order om den ”profylaktiska utresningen” i Tjetjenien och gick över gränsen till verkliga mord.

Nikolaj Aleksejev har berättat för *Novaja gazeta* att syftet med ansökningarna var att pröva vissa grundlagsgivna rättigheter, att kämpa för mötesfriheten och för att få lagen om så kallad gaypropaganda upphävd. ”Vi ska inte genomföra några fler icke tillståndsgivna Prideparader”, har han förklarat för *Novaja gazeta*. ”Vi har gjort så förut, men inte nu längre. Vi ska ha statens medgivande innan vi genomför våra möten, vi ska se till att den garanterar deltagarnas säkerhet. Sen behöver vi förstås vara beredda på att genomföra en parad också ifall vi skulle få tillstånd.”

På frågan varför ansökningarna gällde 300 personer och om det verkligen finns så många lokala hbtq-aktivister som är villiga att delta i en parad i Naltjik, Tjerkesk, Majkope eller ens i Stavropol, kunde Aleksejev inte ge något tydligt svar. Om de mot förväntan hade fått tillstånd och säkerheten kunnat garanteras, förklarade han, skulle aktivister från Moskva och Petersburg kunnat åka till Kaukasien för att delta i paraderna.

Samtidigt åkte varken Aleksejev eller hans jurister till Naltjik för att lämna in ansökan eller delta i förhandlingarna om överklagan då avslaget kommit. Han har förklarat att det inte enbart berodde på att han har hög arbetsbelast-

ning utan också på farhågor för den personliga säkerheten. Efter att deras ansökningar blev kända har han fått ”en enorm mängd hot via alla möjliga kommunikationsmedel”.

Aktivisterna Aleksejev är kända för de många juridiska processer som han satt igång i olika delar av landet: varje avslag han fått har han överklagat i rysk domstol, och vid fortsatt avslag har han vänt sig till Europadomstolen för mänskliga rättigheter. År 2011 fick Aleksejev rätt i sin första överklagan till Strasbourg. Skadeståndet uppgick till 29 000 euro.

I dagsläget hanterar Europadomstolen två sådana överklaganden. Enligt koordinatören för Heinrich Böll-stiftelsen Irina Kosterina kan processerna leda till skadestånd på uppemot 100 000 euro.

Dessutom förbereds, enligt Aleksejev, en tredje våg av överklaganden ”på en helt ny skala”, och vad det ser ut kommer även de avslagna tillståndsansökningarna i Kaukasien att finnas med där. Aleksejev har uppgett att det ”pågår rättsprocesser för att ogiltigförklara underkännandet av ansökningar om Prideparader i 95 städer, bara det senaste året har vi inlett processer i 78 av Rysslands 89 regioner”. Han har bekräftat att samtliga dessa processer kommer att drivas vidare till Europadomstolen men han vill inte uppge vilken summa man kräver som kompensation för juridiska omkostnader och sveda och värk.

På *Novaja gazetas* fråga om han känner till att hans ansökningar har provocerat fram förföljelser av lokala

hbtq-aktivister i Kaukasien och att det i Tjetjenien har gått så långt som till massgripanden och mord, svarar Aleksejev att tidningens skribent ”spekulerar i obekräftad information och slänger sig med overifierade uppgifter”, samt att han personligen inte känner till några sådana förföljelser eller att hans handlingar skulle fått sådana följder.

Aleksejev är en erfaren rättskämpe i hbtq-frågor, ändå har han alltså inga ”bekräftade uppgifter” på det som skett. Och faktiskt går det att förstå varför. Då han välbehövligt ruskade om det patriarkala Kaukasien såg han nämligen aldrig till att hans egna anhängare erbjöds någon form av beskydd eller flyktvägar. Och eftersom han saknade kunskap om och förståelse för hur lokalsamhället i Kaukasien fungerar hade han av allt att döma inte räknat med vilka följder det kunde få att bara visa sin avsikt att demonstrera, även om man kanske aldrig ens haft för avsikt att verkligen göra det. Men i Kaukasien tar man fortfarande folk på orden. De människor som i princip utfärdade skottpengar på lokala hbtq-aktivister tog Aleksejev på största allvar.

Novaja gazeta har fått kännedom om att andra ryska hbtq-organisationer (*GayRussia.ru* deltar inte) i efterhand har skapat en het linje för att sprida information om förföljelser av tjetjenska medborgare och för att upprätthålla en beredskap för att evakuera de drabbade.

Novaja gazeta förbereder nu en skrivelse till federala undersökningsutskottet, riksåklagaren och den nationella presidentadministrationen. Vi har för avsikt att lämna över

de mördades personuppgifter (namn, arbetsplats, bostad) som undersökningsmaterial och att kräva att det väcks åtal, eftersom det bara är så det blir möjligt att genomföra gravöppning och fastställa de exakta dödsorsakerna.

Översättning från ryska av Nils Håkanson.

MITT HEMLAND ÄR EN KVINNAS HJÄRTA

av Iman al-Ghafari

Från självvald exil i skrivandets ensamhet till stigmatiserad icke-medborgare. Poeten och doktorn i litteraturvetenskap, tillika fristadsförfattaren i Sigtuna, Iman al-Ghafari, skriver om exkluderande Pridefiranden i en manschauvinistisk värld och frågar sig: Hur kan en lesbisk kvinna i exil bli medborgare någonstans?

Vad betyder det att vara en lesbisk kvinna i exil? Exil förstås vanligen som ett fördrivande från ens land av politiska skäl. Men för mig är det mer komplicerat än så. Eftersom medborgarskap baseras på relationen mellan staten och individen, som essentiellt ses som en man i manschauvinistiska samhällen, är en lesbisk kvinna aldrig sedd som fullständig medborgare i sitt land.

Hannah Arendts medborgarskapsbegrepp

Alltså, fysisk exil omvandlar den lesbiska från att ha varit mindre än en halv medborgare i sin välkända miljö till att stigmatiseras som en ”flykting” eller icke-medborgare, berövad självkänsla och värde i världen. Frågan som väcktes av Hannah Arendt var; hur kan den fördrivna personen uppnå värdighet och mänsklig tillhörighet i verklig politisk mening i en värld där rättigheter och friheter är knutna till medborgarskap? Och min fråga är: hur kan en lesbisk kvinna i exil bli medborgare någonstans?

För många år sen var jag en universitetslärare i Syrien, och försvarade mina rättigheter och min yttrandefrihet. Jag utsattes för disciplinära åtgärder, diskriminerande begränsningar av min rörelsefrihet och kostsamma materiella straffåtgärder, så jag blev en flykting i mitt hem. Skrivandet var min enda väg till frälsning, existens och motstånd.

I ett heterosexistiskt system behandlas varje flicka som en potentiellt heterosexuell kvinna. Självhävdelse blir en utmattande resa utan något förutsägbart slutmål. När jag fortfarande var student på universitetet skrek en klasskompis argt till mig: ”Varför gifter du dig inte?” Jag sa stolt: ”Jag är lesbisk.” Han sa: ”Vadå då? Du kan gifta dig med en man.” Liknande störande argument brukade upprepas på olika sätt av olika samhällsmedlemmar. Ju öppnare jag hävdade min lesbiska identitet, desto mer blev jag förnekad och förföljd.

Självvald exil i hemlandet

Även om jag var systemets laglösa och samhällets utstötta, tyckte jag om mitt ensamma liv i min lägenhet. Jag gjorde mitt bästa för att njuta av min självvalda exil, men det gick inte att fly undan trakasserier och hot. Jag var den enda som bodde i mitt hus, men jag var aldrig ensam utan övervakning. Efter att jag målat ytterdörren blå kom en ny granne och målade den i en brun färg. Han bodde aldrig i huset, han drev helt enkelt igenom sin ståndpunkt och försvann efteråt. Jag hade inte friheten att göra några förändringar i min omgivning, ens när det kom till att välja färgen på min dörr.

Trots irritationsmomenten ville jag inte lämna mitt hem. Kanske vande jag mig vid mina svåra omständigheter där inne, så mycket att jag fann det tryggare att stanna i den kända otryggheten än att flytta till den okända otryggheten.

Jag kunde inte se min ställning i världen förrän jag var fast utomlands, utan att kunna återvända hem och utan att kunna skapa ett nytt hem någon annanstans. Jag lämnade mitt land med antagandet att jag snart skulle återvända dit, till min självexil. Jag var tvungen att resa till flera städer och i varje land tvingades jag konfrontera nya sätt att se och nya system för att utöva kontroll. När jag kom ut ur min interna exil i mitt land, till en extern exil i andra länder, blev jag på något vis mer fri att röra mig, men också mer berövad på makt och marginaliserad, utan medborgerliga rättigheter.

Relationen mellan människan i exil och dennes land,

och värdlandet, är komplex. Exil är inte bara en erfarenhet som tär på kroppen, det tär på tanken. Att börja på nytt någonstans och lämna minnena av den tid som flytt bakom sig är närmast omöjligt.

Lesbiska i exil osynliggörs

Man måste skapa ett stöttande nätverk, vilket vanligtvis tar en livstid. Dessutom liknar relationen mellan människan i exil och det nya samhället den mellan gästen och värden – eller ägaren av huset. Det kommer alltid att finnas en känsla av otrygghet, instabilitet och underordning hos den fördrivna gästen, och en sorts överlägsenhet, misstanke, försiktighet och förväntan på tacksamhet över den filantropiska gästfriheten hos värden. Det krävs stort mod och intelligens från den fördrivna gästens sida för att frigöra sig från värdens hegemoni.

I organisationer som främjar hbtq-grupper i exil tenderar lesbiska att osynliggöras. När jag forskade i Nederländerna efter min doktorsexamen lade jag märke till att många homosexuella män på flykt inte hade respekt för lesbiska och att de delade samma chauvinistiska inställning som många heterosexuella män. De flesta organisationer fokuserade på Prideparaden och att hålla upp regnbågsflaggorna som ett tecken på homosexuellas frigörelse, och bortsåg från att många förskjutna grupper bara i sällsynta fall förstod dess mening. Trots betydelsen av Pride ger den inte de mest utsatta grupperna makten att skapa sina

egna verktyg för existens och medel för motstånd. Vad en fördriven lesbisk behöver är att göra varje dag i livet till en Prideparad.

Tolkning av Karin Boye som lesbisk avvisades

Även om de flesta lagarna i EU stöder hbtq-personers rättigheter är europeiska samhällen fortfarande konservativa och konventionella i sin inställning till bögar och lesbiska. Även i hbtq-vänliga länder kan en lesbisk möta förnekelse. Min tolkning av den svenska poeten Karin Boye som lesbisk blev bestämt avvisad av en del svenska män som starkt ansåg att ”det inte finns några lesbiska”, trots min klara och tydliga hävdelse av min egen lesbiska identitet. Inte desto mindre, min närvaro gick obemärkt förbi och min röst förblev ohörd.

Som barn sa jag till mina föräldrar: ”När jag blir stor vill jag gifta mig med en kvinna.” Min pappa skrattade och min mamma sa: ”Lev som du vill.” Jag visste då att mitt hemland är en kvinnas hjärta och i zonerna av en kvinnas kropp, inte inom gränserna av ett specifikt land. Djupt inne hör jag ekot av min mammas älskade talesätt; ”öst eller väst, hemma är bäst”. Men när hem och länder förvandlas till fångelser och gränser blir det svårare för en fri själ i exil att höra till någon plats alls. För mer än ett halvt århundrade sen skrev Virginia Woolf: ”Som kvinna har jag inget land. Som kvinna vill jag inte ha något land. Som kvinna är mitt land hela världen”. Jag kan nu tillägga att ”som lesbisk

finns mitt land ingenstans i en kontrollerad och fördomsfull värld, utan någon annanstans i en fri och tolerant värld.”

*Översättning från engelska av Victoria Greve.
Artikeln har tidigare publicerats i Expressen.*

ÄR DU TROVÄRDIG LILLA BÖG?

av Anna-Maria Sörberg

Den som söker asyl söker skydd. Men i svenska Migrationsverkets hantering av asylsökande hbtq-personer överskuggar många gånger kravet på trovärdighet vikten av skydd.

Det är högsommar när RFSL:s flyktinghandläggare Stig-Åke Petersson ringer och berättar att Dawod Jafari, en ung kille från Afghanistan, gömmer sig någonstans i norra Sverige efter avvisningsbeslutet. Jag läser den hårda men väntade utgången av hans fall, hans liv sammanfattat i utredningen och de följande dokumenten med överklaganden. Han och pojkvännen blev påkomna av en kusin som nu hotar att döda honom, att fly var en självklarhet, inte minst för att skydda familjen från vedergällning. Utredningen talar om den allvarliga situationen i landet, konsekvenser av hederskultur och att talibaner utövar systematiskt våld vilket gör det givet vilken fara en person i Dawods situation kan befinna sig i. Kanske anses landets

situation så allvarlig att det till och med kan ses som en smart historia att fabricera för en desperat flykting. Men det är utredningen kring trovärdigheten hos Dawod som homosexuell som till slut kommer att utgöra själva kärnan i avvisningsbeslutet. Frågan som kretsas kring är om han agerat som en ”riktig” homosexuell man. Han har upptäckt sin homosexualitet sent i livet och säger sig inte ha haft några tidigare relationer med män. I underlaget från asylprövningsenheten bedöms hans historia som märklig för att han inte talat om sig själv som homosexuell förrän senare i livet: ”Beträffande din påstådda homosexualitet som du kom på för cirka sju månader sedan och som du säger ’det kom plötsligt’ och att du märkte det då ’jag ville göra det och det var behagligt’. Migrationsverket anser din plötsliga upptäckt av din sexuella läggning vid tjugofem års ålder som märklig.”

Rätten att söka asyl bygger på att den sökande själv bevisar sitt behov av skydd. Det betyder bland annat att historien som skyddsbehovet mäts mot måste anses begriplig och följa en logik som utredaren känner igen eller kan förhålla sig till. Även om de så kallade hbt-fallen är få, uppskattningsvis handlar det om ett hundratal per år, växer mönster fram via samlade historier och beslutsgrunder från beslutsunderlagen. Ofta är det en familj som utgör ett hot, en omgivning som inte kan erbjuda skydd, en tillvaro som blivit omöjlig att leva i med trakasserier och hot om

våld, precis som i Dawods fall. En trovärdig berättelse som ”bevisar” att personen som sitter i rummet inte är heterosexuell är en historia som måste framstå som rimlig ur ett perspektiv som hårddraget innebär att det blir begripligt för handläggaren som utreder fallet. Men vad händer när människan framför berättar något som inte överensstämmer med de normer som existerar här, när någons berättelse inte följer de erfarenheter och sätt att berätta som är etablerade och igenkännliga när det kommer till synen på sexualitet och könsidentitet? Stig-Åke Petersson har arbetat i 45 år som flyktingombud. Hans första ärende var en homosexuell man från Tjeckien som 1972 fick stanna av humanitära skäl som det då hette, eftersom sexuell läggning och könsidentitet inte hade något stöd i den generella diskussionen och inte kom att omfattas av och särskilt benämnas i flyktingdefinitionen förrän 2006.

– Trots att jag läst så många beslut genom åren hajade jag till i Dawods fall. Det var så tydligt framträdande att han avfärdats för att han inte ansetts trovärdig i sin sexuella läggning. Här fanns inga försök att svara på vilka risker människan skulle kunna utsättas för om han eller hon måste återvända, allt reducerades till en avgränsad fråga om trovärdighet.

Stig-Åke Petersson och andra jurister jag talat med som studerat asylunderlag från Migrationsverket och migrationsdomstolar genom åren, pekar på hur avgörande frågan om trovärdighet utifrån detaljer i berättelser har

kommit att bli för besluten som rör sexuell läggning eller könsidentitet. Här finns exempel på en man som bott med sin familj och haft en hemlig älskare i många år. En dag upptäcktes relationen men berättelsen ansågs inte trovärdig eftersom de tidigare lyckats hålla relationen dold. I ett annat fall avfärdades den sökande som icke trovärdig eftersom han inte kände till huruvida hans älskare hade några syskon eller vilket namn älskarens mamma hade. Ytterligare en man som blivit påkommen av sin far när han hade sex med sin pojkvän avfärdades utifrån att det inte ansågs trovärdigt att pappan blivit så upprörd över det han sett att han skrikit rakt ut till alla grannar i området.

– Handläggaren underkände berättelsen med motiveringen att ”det knappast är trovärdigt att en pappa skulle göra så eftersom han borde vilja dölja det han just sett”, säger Stig-Åke Petersson.

När myndigheter och rättsväsendet i första hand fokuserar på trovärdighet utifrån frågor om ”vad homosexualitet är” hamnar fokus snarare på att befästa vad som *egentligen* utgör en normbrytare, en både orimlig och omöjlig uppgift i sig, menar han. En fråga som dessutom lätt kommer att utgå från handläggarens uppfattning och synsätt snarare än en självständig bedömning av den sökandes känslor och upplevelser från sin situation vad gäller olikhet och stigma, menar Stig-Åke Petersson. Utredningarna fokuserar ofta på att fastställa huruvida personen levt öppet, varit i kontakt med gayorganisationer eller vilken kunskap personen

har om den allmänna situationen och lagstiftningen för hbt-personer i landet men samtidigt med den bestämda uppfattningen att detta ska utgöra en grundläggande konflikt för den sökande. ”Den självsäkerhet angående din sexuella läggning som dina muntliga utredningar gett uttryck för, framstår som osannolik.” I ett annat avslag anges det faktum att den sökande inte ”har uttryckt någon skuld efter att han haft sex med en annan pojke” som skäl för att hans homosexualitet inte ses som trovärdig, säger Stig-Åke Petersson.

I den generella debatten om hbt-flyktingar finns en tendens att beskriva sexualitet och könsidentitet som ”nya” grunder i flyktingsammanhang, betraktade som tillagda vilket antyder att de ses som mindre självständiga eller grundläggande delar av en människas identitet. Som vore de egenskaper som kan väljas att gå på eller av eller som rentav rymmer en flexibilitet där möjligheten att ”tona ner sig”, ligga lågt och inte vara så utåtagerande i ett vardagsliv anses rimliga för att undgå trakasserier och utsatthet. Det finns inga garantier i ett migrationssystem byggt på reglerad invandring. Men trots den uppmärksamhet den här typen av fall genererar idag – jämfört med för fyra årtionden sedan, då de första omskrivna fallen av homosexuella män från forna öst sökte skydd i Sverige – tycks det alltså svårare att nå en konsekvent linje i bedömningarna.

– De som idag får avslag får det alltför ofta därför att Migrationsverket inte anser att den sökande anses tro-

värdig, det vill säga man tror inte att hen verkligen är homosexuell. De svårigheter som under så lång tid präglad asylpolitiken fortsätter vara rådande, säger Stig-Åke Petersson lite luttrat.

Under ett seminarium på Stockholm Pride 2013 påtalade Migrationsverkets dåvarande rättschef och tillförordnade verksamhetschef Mikael Ribbenvik utmaningarna med att vara handläggare för den här typen av fall. Han erkände problem med vissa utredningar när fokus i alltför hög grad hamnar på den sökandes personliga historia istället för på huruvida den sökande tillhör en utsatt grupp och vilken framtida riskbedömning som finns, det som egentligen borde utgöra det centrala för att undersöka huruvida en välgrundad fruktan för förföljelse existerar.

När Migrationsöverdomstolen samma år tog upp ett fall till bedömning rörande en homosexuell man från Nigeria som fått ett avvisningsbeslut fanns vissa förväntningar om att en kursändring skulle kunna komma till stånd. Ett tydligt prejudikat skulle kunna öka rättssäkerheten, säger Stig-Åke Petersson. Här fanns också viktiga hänvisningar till bland andra UNHCR:s försiktiga men tydliga riktlinjer från 2012 om hur bedömning av förföljelse baserad på sexuell läggning eller könsidentitet kan göras. Men utgången blev inte som han hoppats. Den sexuella läggningen fortsätter att läsas utifrån ett trovärdighetsperspektiv. Migrationsöverdomstolens avvisande beslut i

fallet konstaterar att berättelsen inte anses trovärdig eller sannolik och att den sökande inte anses ha kunnat svara på hur hans sexuella läggning ”har påverkat hans liv”.

Man använder sig delvis av UNHCR:s rekommenderade bedömning men gör en hårdare tolkning, anser jag. Alltför stor vikt läggs vid en fortsatt bedömning av den sökandes personliga uppfattning och därmed trovärdighet som homosexuell.

Trots fortsatta vägledning, bedömningar, riktlinjer, domstolsprejudikat och rapporter från tunga instanser med vetliga underlag i syfte att säkerställa en rättvis bedömning för den här typen av fall, återkommer alltså kritiken av bedömningarnas inkonsekvens och rättsosäkerhet. Fall där liknande bakgrunder och situationer bedöms olika återkommer. I besluten återkommer fokus på den sökandes trovärdighet och där privata och irrelevanta frågor allt för ofta blir avgörande i en sorts besatthet att ta reda på en persons ”äkta” sexuella läggning eller könsuttryck, påpekar Stig-Åke Petersson. I en sådan process tillskrivs framhållandet av ett ”rätt sätt att benämna sin identitet” lätt en alltför stor tyngd liksom en ”begriplig eller rimlig komma ut-process”, så som vi så ofta läser som förknippad med hbt-personers liv i en offentlighet. I en sådan process kan berättelsen om förföljelse och utsatthet när det kommer till sexualitet och könsidentitet rentav hamna i skymundan.

Kanske är problemen, som den kanadensiska forskaren Katherine Fobear uttryckte det på en av de första konferenserna på temat homonationalism i New York, så inbyggda i systemet att det tycks omöjligt att komma fram till hur man ska urskilja den komplexitet som krävs för att se hur utsatthet utifrån sexualitet och könsidentitet ser ut i olika samhällssystem. De berättelser som framträder om hur man "bör bete sig" i flyktinglotteriet i delar av Europa, Kanada eller USA innebär ett allt större fokus på en normerande mall, påpekar en annan av konferensens talare, antropologen Emrah Yildiz. Hans intervjuer med asylsökande om erfarenheter av ett internationellt flyktingssystem visar hur trovärdighet för allt fler kommit att innebära kravet på att "lära sig mallen": försök att "inte se för maskulin ut" som bög eller "tona ner din femininitet" som lesbisk. Tydliga förväntningar på vad som "egentligen" utgör en lesbisk, transperson eller bög, hamnar därmed i fokus, snarare än berättelser om utsatthet i sig. Fobear påpekar att de rasifierade landskap som människor lever i, där varje människas klassbakgrund och aspekter som hudfärg och kön kan spela avgörande roll för ett liv utgör ändå alltför sällan grund för det som utreds. I en tid fixerad av gränser mellan publikt och privat uppstår krocker som tycks omöjliga att överbrygga, där föreställningar om människor som inte går att identifiera inom den kultur som byggts upp "här" skapar problem snarare än ökad förståelse. Fokus hamnar på frågor där "bevis" för att man befinner sig i

ett västligt narrativ kring kultur och identitetspolitik blir utgångspunkt.

Som journalist har jag genom åren läst många berättelser i ansökningar från människor som sökt asyl på grunderna sexualitet, kön, könsidentitet eller könsuttryck. Mött individer som utgör livet bakom några av alla berättelser i utredningar. Jag tänker på de som inte längre är här, de som landade här en kortare eller längre tid innan de tvingades fortsätta ett liv på flykt, alla del av komplexa, globala rörelser. Enskilda människoöden vars historier fortsätter att blottlägga problem i systemet. Sahar som flydde från ett land i Nordafrika, lämnade sin familj och ett kommande påtvingat äktenskap. Hon ville leva sitt liv på egna villkor, älska kvinnor som hon ville. Efter att det var uttalat i familjen fanns det liksom ingen väg tillbaka. Vi satt en stund på ett kafé på Södermalm i Stockholm, dit hon tagit sig från förorten där hon arbetade med att sköta barn och städning i en stor villa mot husrum och fickpengar. ”Hjälp mig” sa hon, kramade min hand hårt och syftade på papperen som ännu saknades för att göra henne laglig. Jag vet inte var hon är idag. Jag vet inte heller var Mohammed är, han som kedjerökte och gömde sig undan svensk polis för att inte bli tillbakavisad till Irak. Han som visade mig ett ärr vid tinningen efter att ha blivit nedslagen vid T-centralen. De ropade ”jävla bög” på arabiska, gänget som sparkade honom. Kian från Iran, en av de första transpersoner som

sökte asyl men vars rätta pronomen eller namn aldrig blev inskrivet i utredningen och som tog sitt liv efter avslaget. Kians, Sahars och Mohammeds berättelser räckte inte till, gick inte igenom det system som reglerad invandring innebär. En trovärdig berättelse om förföljelse, den som krävs för att beviljas asyl eller uppehållstillstånd, ansågs saknas. Det går istället bara att hoppas att Sahar, Mohammed eller någon av alla de andra som fått avslag hittar hem på något annat sätt, någonstans i världen.

Under RFSL:s asylforum på Stockholm Pride 2013 mötte jag för första gången Dawod. Han var där tillsammans med Mubasher, Laetitia och så många andra av de som just då på olika sätt befann sig i flyktingssystemet. Oavsett om flykten skett från Mellanöstern, Uganda, Nigeria eller Ryssland fortsätter de alla bära på berättelser som representerar en bråkdel av alla de skilda bakgrunder och liv som en så svårinringad grupp som beteckningen ”hbtq-personer” omfattar. Trots deras olika erfarenheter kände många i rummet redan till den väg genom systemet som nu tycktes återstå, ett försök att skapa det andrum som ett beslut att få stanna skulle ge: att exponera sig, få sin läggning eller berättelse om utsatthet officiellt offentliggjord, en kampanj av något slag, så att den sista möjligheten att få stanna kanske rentav infrias, ett beslut som erkänner att de inte kan återvända utan risk för sina liv. Dawod tog min hand.

– Kan du berätta om mig, mitt liv någonstans, på något sätt, ge mig en chans att stanna.

FAKTA/BEGREPP

Prejudikat: Begrepp som innebär att tidigare dom, beslut eller utslag i en domstol fungerar som regel eller vägledning i senare mål eller ärenden med likartade omständigheter.

Homonationalism: Ett fält som analyserar skeenden där frågor om sexualitet och könsidentitet blivit inbyggda i nationella identitetsprojekt och använda i de nationalistiska vågor, där populisterna och radikalnationalisterna använder sig av ”hbt-vänlighet” som retorik för att vinna sympati för sina idéer.

Identitetspolitik: Idén om att bli respekterad oavsett etnisk bakgrund, religiös tro eller sexuella preferenser. Politiska åtgärder som syftar till att skapa erkännande och respekt för människor oavsett etnisk bakgrund, religiös tro eller sexuella preferenser.

Texten är en bearbetad och uppdaterad version av en tidigare publicerad artikel för tidskriften Ottar från 2013.

VI MÅSTE FIRA KRITISKT

av Jennicet Gutiérrez

Jennicet Gutiérrez skapade internationella rubriker när hon avbröt president Barack Obamas tal under ett Prideevenemang i Vita huset 2015, mitt under firandet av rätten till könsneutrala äktenskap. Hon krävde ett slut på utvisningar av papperslösa transpersoner. Den papperslösa latinamerikanska aktivisten blev utbuad av de närvarande och tillrättavisd av preseident Obama, men hennes offentliga motståndshandling gjorde henne till en hjältinna på sociala medier och riktade strålkastarljuset mot hbtq-immigranter och icke-vitas problem.

Beslutet i USA:s högsta domstol att lagstifta om rätten till könsneutrala äktenskap i hela landet är en seger för hbtq-rörelsen och för den sociala rättvisan i landet. Men, vi måste fira kritiskt.

Vi vet att könsneutrala äktenskap inte nödvändigtvis har haft hög prioritet bland icke-vita hbtq-personer, och

särskilt inte bland icke-vita transkvinnor, eftersom många icke-vita utsätts för polisbrutalitet, frihetsberövande och utvisningar. Många icke-vita transkvinnor utsätts fortfarande för fysiskt och strukturellt våld i sin vardag.

Transkvinnor, i synnerhet icke-vita transkvinnor, nekas fortfarande tillgång till arbete, sjukvård, bostäder och utbildning, och kriminaliseras för att de engagerar sig i sin egen överlevnad. Så frihetskampen bör inte och får inte sluta vid könsneutrala äktenskap. Vi måste gå ut på gatorna igen, organisera oss, skapa störningar internt och externt, och vi får heller inte glömma att frihetsrörelsen för trans- och queerpersoner startades av icke-vita transkvinnor.

Rörelsen för transpersoners rättigheter är inte ny. Icke-vita transkvinnor har varit aktivt engagerade i rörelsen sedan dess tillblivelse under Stonewall-upploppet 1969, då queer- och transpersoner tog strid mot orättfärdiga polisrazzior. Det här var extremt viktigt eftersom icke-vita transkvinnor stod på barrikaderna i kampen mot polisbrutalitet.

Hbtq-rörelsen får aldrig glömma modet och ledarskapet som Sylvia Rivera, Marsha P. Johnson och Miss Major visade prov på. De gick i spetsen och visade andra hbtq-personer en frihetlig glöd och motståndskraft. Nu träder nya ansikten fram i hopp om att våra bidrag inte ska gå om intet och vi synliggör ledargestalterna bland papperslösa transkvinnor i rörelsen.

Papperslösa transpersoner har ofta inte setts som en

angelägenhet för hbtq-rörelsen. Med min störningsaktion i Vita huset ville vi skicka ett tydligt budskap; den breda hbtq-rörelsen måste prioritera icke-vita hbtq-personers frågor och problem. Det går inte att blunda för våldet och diskrimineringen som papperslösa transkvinnor och papperslösa i allmänhet utsätts för i låsta förvar. Det var därför jag var tvungen att avbryta president Obama och kräva att alla hbtq-immigranter skulle släppas ut ur förvaren och att fängslandet skulle upphöra.

Att bli uteskorterad från Vita husets pridefirande med president Obama var en plågsam och förnedrande upplevelse. Men jag kände att det var nödvändigt att ta till orda eftersom förhållandena för transkvinnor i förvar är inhumana. Det är fullkomligt oacceptabelt att man kan tolerera de olika former av fysiskt och sexuellt våld vi utsätts för i fängsligt förvar. Jag pratade för en tid sedan med två nyligen frisläppta papperslösa transkvinnor från Guatemala som delade med sig av sina erfarenheter från de här förvaren. Jessica Letona talade ut med mig om det sexuella och fysiska våldet hon hade utsatts för. Dessutom berättade hon att hon riskerade att bestraffas med upp till tre månader i isoleringscell om hon klagade hos personalen på gränspolismyndigheten.

Nicol Hernandez, en annan transkvinna från Guatemala, berättade om ångesten och smärtan hon hade genomlidit i förvaret. Hon plågas fortfarande av övergreppen hon utsattes för och har svårt att återanpassa sig till samhället.

För mig, som ganska nyligen har börjat engagera mig i frihetskampen, är det helt avgörande att människorna som drabbats hårdast av problemen får en central roll i arbetet.

Bilden av transpersoner och icke-binära är inte positiv i media och inte ens i vår egen hbtq-rörelse. Även om transpersoner har fått ökad synlighet i media är skildringen ofta negativ. Medierna tenderar att håna, förlöjliga och åter skapa stereotyper av transpersoner.

Samhället fortsätter att sätta press på transpersoner och icke-binära att anpassa sig efter tvåkönsnormen för att få passa in och bli accepterade. Men vi vill inte tvingas in i någon specifik roll, även om vi ifrågasätter samhällets normer. Allt det här är problematiskt eftersom det ökar det sociala stigmat istället för att värna vår säkerhet i vardagen så att vi kan leva autentiska liv.

Mitt inträde i frihetsrörelsen för trans- och queerperso- ner skedde i november 2014 när jag blev inbjuden att delta i Trans Lives Matter National Day of Action. Med den här demonstrationen ville vi uppmärksamma våldsepidemin som just nu plågar icke-vita transkvinnor. Vi blockerade korsningen Santa Monica Boulevard och Vermont Street i Los Angeles under rusningstid för att öka medvetenheten om den här viktiga frågan.

Hittills har åtminstone nio mord på transpersoner blivit officiellt inrapporterade under 2015. Dit räknas inte transpersoner som har begått självmord.

Läget är akut och därför kändes det viktigt för mig på ett

personligt plan att delta i aktivism. Och mitt engagemang i att organisera och kämpa för befrielsen är långsiktigt. Jag kommer att fortsätta störa och prata med makthavare för att förändra systemen som fortsätter att fängsla, utvisa och döda oss.

*Översättning från engelska av Erik MacQueen.
Texten publicerades ursprungligen på telesurvtv.net.*

KILL THE GAYS

av Annika Hamrud

Situationen för hbtq-personer i Uganda blev en världsnyhet i samband med den antihomolag, som kom att kallas ”kill-the-gays-bill”. Annika Hamrud beskriver arbetet med den drakoniska lagen, och pekar ut kopplingarna till den amerikanska högern.

David Bahati är en vanlig parlamentsledamot som representerar president Musevenis styrande parti NRM. Idag är en mycket speciell dag för honom. Han ska be talmannen om att få ledigt från parlamentet för att arbeta fram en lag mot homosexualitet.

Det är den 29 april 2009. Vice talman Rebecca Kadaga är i tjänst. Hon är klädd i en svart mantel med guldbrodyr och har en vit peruk där hon står i sin pulpet. Den vita byggnad de befinner sig i uppfördes av briterna inför Ugandas självständighet 1962 och har en stram stil med rader av smala fönster. Ett torn påminner om ett klocktorn eller en minaret, men är egentligen ett vattentorn.

Framför talmannen finns två rader med parlamentsledamöter. Liksom i det brittiska parlamentet finns en högersida och en vänstersida. När alla ledamöter är på plats är det väldigt trångt i lokalen som lär vara byggd för 92 folkvalda. Parlamentet har nu 426 ledamöter. 293 av dem tillhör regeringspartiet.

På parlamentets läktare sitter kändispastorn från Makarereuniversitetet Martin Ssempe, ledaren för Family Life Network och Äldste i Watotokyrkan Stephen Langa, aposteln Julius Peter Oyet från Born Again-federationen samt en ung pojke som har blivit våldtagen av en vuxen man.

David Bahati har ett försynt sätt och är alltid mycket allvarlig. De tre pastorerna som stödjer honom är istället kända för att vara starka personligheter.

Sessionen i parlamentet inleds som alltid med bön. När några andra frågor har diskuterats bryter talmannen Rebecca Kadaga och säger att hon anser att det är viktigt att frågan om homosexualitet nu får den tid den kräver och att de viktiga gästerna inte ska behöva vänta längre på diskussionen om Bahatis förslag på en lag mot homosexualitet.

Bahati och hans gäster framför sin oro över situationen med homosexuella i landet. Det främsta problemet är vad som beskrivs som ”rekrytering”.

David Bahati får den tid han ber om och ett halvår senare presenterar han ett lagförslag med namnet ”anti-homosexualitets-förslaget”. Senare har detta förslag blivit

känt som ”kill-the-gays-bill”. Bahati har arbetat fram förslaget med hjälp av sina vänner pastorerna Martin Sempa, Steven Langa och Julius Oyet. De första mötena sägs ha hållits i Watoto-kyrkan i Kampala, på inbjudan av pastor Gary Skinner.

Förslaget innebär bland annat följande:

- Tre års fängelse för att inte inom 24 timmar rapportera kännedom om en homosexuell person.

- Sju års fängelse för uppmuntran till homosexualitet, uppmuntran innefattar exempelvis att berätta om att homosexuella finns. Det kan också handla om att hyra ut en bostad till en homosexuell person.

- Livstidsstraff för att vid ett tillfälle ha haft sexuell samvaro med en person av samma kön.

- Dödsstraff för att ha haft samkönat sex om du är hiv-positiv, haft sex med en funktionshindrad person, eller en minderårig. Dödsstraff kan också utdömas för upprepad brottslighet. Det vill säga den som har haft sex med en person av samma kön flera gånger blir en seriebrottsling och kan dömas till avrättning.

Under hela 2000-talet har frågan om homosexualitet varit het i den ugandiska offentligheten. 2005 lades bland annat en mening till i konstitutionen där äktenskap mellan två personer av samma kön förbjöds. 2007 var en annan topp då det hölls massmöten mot homosexualitet i Kampala.

Men 2009 når upprördheten stormstyrka efter att

Stephen Langa och hans Family Life Network bjudit in amerikanska predikanter för att berätta för parlamentsledamöter, jurister, poliser, lärare och pastorer om hotet från homosexuella. Den amerikanske pastorn Scott Lively får enorm uppmärksamhet för sina föreläsningar.

Lagförslaget blir genast känt internationellt och beskrivs i all rapportering som ”drakonisk” – vilket betyder ett omänskligt hårt straff för en mindre förseelse.

David Bahati är visserligen bara en enskild parlamentsledamot men han är också en man med goda kontakter. Han har kommit långt i livet efter att som liten blivit föräldralös. Men det gick bra för honom i en skola som drevs av katolska kyrkan och han fick stipendier för att studera både i Storbritannien och USA.

När han gick en politisk ledarutbildning för konservativa politiker i USA lärde han känna den grupp som kallas ”The Fellowship” eller ”The Family”. ”The Fellowship” är en kristen organisation för högt uppsatta politiker som i många år har fungerat som en hemlig orden, men som efter flera skandaler har blivit genomlyst av grävande journalister.

”The Fellowship” sprider sin konservativa tro i världen med hjälp av bland annat senatorer som utnyttjar sin ställning för att resa ut som missionärer. Uganda har varit ett särskilt intressant land för medlemmarna i ”The Fellowship” som sedan 90-talet har investerat enorma summor för att

bedriva avhållsamhetsprogram i stället för kondomutdelning i kampen mot aids.

Den senator och tidigare kongressledamot som varit mest aktiv i Uganda och som arbetat på uppdrag av ”The Fellowship” är Jim Inhofe, som representerar Oklahoma. Han sägs ha rest 140 gånger till afrikanska länder för amerikanska skattepengar, men egentligen alltid på uppdrag av ”The Fellowship” – alltid för att sprida Jesus evangelium. Enligt journalisten Jeff Scarlett som har skrivit flera böcker om ”The Fellowship” budgeterade organisationen 70 000 dollar åren 2003–2004 för Inhofes resor till Uganda.

Inhofe anses vara den amerikanska kongressens kanske mest konservative ledamot. Han skryter med att ingen i hans familj och släkt har kommit ut som homosexuell och han vägrar att anställa någon som är homosexuell. Han skryter också om att ingen i hans släkt har skilt sig. Han är djupt troende och mycket skeptisk till naturvetenskap. Han har kallat USA:s miljöförvaltningsmyndighet för Gestapo och anses vara kongressens envisaste klimatförnekare.

Inhofe har under en lång tid försökt påverka Uganda i en teokratisk riktning. Han själv anser att det värsta som hänt USA är att man separerat kyrka och stat.

”The Fellowship” ordnar en offentlig tillställning om året i Washington DC – ”National Prayer Breakfast” dit även presidenten bjuds in. David Bahati har varit med på flera sådana möten och när han blev parlamentsledamot

blev han organisationens näst högsta ledare i Uganda, efter president Museveni. En motsvarande bönefrukost ordnas även i Ugandas parlament.

När Bahati presenterar sitt lagförslag säger han att han har stöd av sina vänner. Han vill inte nämna namn eftersom ”The Fellowship” är en diskret organisation.

David Bahatis framtoning är försiktig, han framstår som en duktig pojke. Jag kommer att tänka på den amerikanska sångerskan och skönhetsdrottningen Anita Bryant. Hon var en populär sångerska under 60-talet. Hennes framtoning var också alltid mycket präktig. På 70-talet blev hon i USA en av de mest framträdande aktivisterna mot homosexualitet. Hennes främsta argument handlade om ”rekrytering”. Att barn rekryteras till homosexualitet och att homosexuella därför måste stoppas. Hon behöll sin präktiga framtoning, men ur hennes mun spydde hatet ut.

Lagförslaget blir genast känt över världen och när det är dags för bönefrukost i Washington 2010 blir det känt att Bahati är inbjuden. Det leder till en enorm uppmärksamhet och trycket på president Obama från hbt-världen att inte delta blir enormt. Bahatis deltagande ställs in. ”The Fellowship” kommer med olika bortförklaringar – såväl att Bahati inte varit inbjuden som att han fått förhinder. Obama tar sedan chansen och uttalar sig mycket tydligt vid talet under frukosten om vad han tycker om det drakoniska

lagförslaget och eventuellt stöd för det från amerikanska politiker och kristna ledare.

Även pastorn Martin Ssempe har utbildat sig i USA och han är också gift med en amerikansk kvinna. Efter en fil kand i sociologi på Makereuniversitetet tog han en masterexamen i själavård på Philadelphia Biblical University (numera Cairn University). Under 90-talet engagerade han sig mot aids såväl i USA som i Uganda. Han såg två av sina syskon dö av sjukdomen och kom så småningom fram till att det var ett syndigt liv som lett till att de insjuknat. Från början deltog han i kampanjer som förespråkade användning av kondomer men han gick sedan över till att predika avhållsamhet. Han startade sin egen församling på Makerereuniversitetets studentområde, kyrkan växte fort och han blev en känd pastor i olika tv-program och med ett eget radioprogram.

Om Bahati påminner om Anita Bryant så påminner Martin Ssempe mer om den amerikanske predikanten och ledaren för Moral Majority Jerry Falwell. Falwell var en mycket profilerad pastor som bland annat hävdade att homosexuella var ansvariga för attacken i New York den 11 september 2001. Hans uttalanden fick ofta stor uppmärksamhet, och ganska ofta berodde det på att de fick hans motståndare att skratta ut honom. Bland annat menade Jerry Falwell att tv-figuren Tinky Winky i Teletubbies var gay för att han är lila och bär en handväska.

Liksom Martin Ssempe var pastorn Steven Langa aktiv i kampen mot aids i Uganda och har i olika sammanhang pekats ut som delansvarig för hur den framgångsrika kampanjen mot aids under 90-talet, som gjorde Uganda till ett föregångsland i Afrika, vändes till ett misslyckande.

Kondomerna övergavs för ett budskap om avhållsamhet när den amerikanske presidenten George W Bush kom till makten. Uganda fick 1 miljard dollar från Pepfar (The Presidents' Emergency Program for AIDS Relief) åren 2004 till 2011 och Steven Langa var en stark USA-stödd konservativ moralist med ett eget institut för familjevårderingar.

Julius Oyet, slutligen, är också en pastor med starka band till USA, särskilt den evangeliska rörelse som kallas NAR – New Apostolic Reformation – och som står nära president Museveni. Han är ledare för ”Born Again-rörelsen” och kallades tidigare apostel, men bär numera titeln biskop och klär sig som en. Han är en helare som tror att man kan bota aids med bön och driver en rad verksamheter med namn som Kingdom Ministries, Lifeline Ministries och Healing Rooms.

Nu följer några år då Uganda får stor uppmärksamhet från omvärlden. Homofobin i landet blir känd, via hbt-aktivister i Uganda och runt om i världen, och via utländska journalister. Kritiken från västländer, från bidragsgivare och internationella organisationer är stenhård. Medierna följer varje utveckling i parlamentet. Förutom tv-program

om Uganda så bjuds även Bahati och pastorerna in till olika tv- och radioprogram i USA.

I USA riktas stark kritik mot de amerikanska kyrkor som stödjer förslaget i Uganda. I Sverige reagerar en samlad hbt-rörelse med RFSL i spetsen. Den svenska regeringen reagerar också mycket kraftigt och hotar med att dra in allt bistånd till Uganda. Kritiken mot kyrkornas agerande är dock något som främst gäller amerikanska församlingar. Andra länders evangelikala kyrkor kommer i stort sett undan granskning förutom i Storbritannien där kunskaperna om Uganda är större än i många andra länder.

Man kan nog säga att uppmärksamheten för hbt-personers situation i världen aldrig tidigare blivit så stor som när Uganda planerar att i parlamentet rösta igenom ett dödsstraff för homosexualitet.

Från det att lagförslaget först presenteras 2009 och läggs fram för parlamentet, riktas internationell uppmärksamhet mot Uganda under flera år. För att lagen ska antas krävs att förslaget läggs fram två gånger. Dessutom ska presidenten säga ja eller nej till lagen. Många länder och organisationer bestämmer sig för att dra in biståndet till Uganda. Den svenska regeringen, med biståndsminister Gunilla Carlsson (m), hotar med att dra in biståndet på 404 miljoner kronor som i huvudsak går till den ugandiska offentliga sektorn. Svaret från Ugandas etikminister James Buturu är: Det bryr vi oss inte om.

De internationella påtryckningarna är enorma. Men David Bahati ger sig inte. Och inte heller etikministern James Buturu, som sedan ersätts av Simon Lokodo som är en före detta katolsk präst och därför tituleras Fader. Buturu anklagar bland annat FN för att påtvinga Uganda tolerans gentemot homosexualitet. Han hävdar att FN är på en ”mission” för att sprida homosexualitet. Han säger att Uganda inte kommer att böja sig för utländska krafter, och aldrig kommer att acceptera ett sådant abnormt beteende.

Bahati lägger fram förslaget igen och igen. Ett presidentval kommer emellan. 2011 röstar parlamentet till och med för att lagen inte behövs. 2012 lägger Bahati återigen fram lagförslaget. Olika politiker hävdar att förslaget inte längre innefattar dödsstraff men Bahati säger emot, lagförslaget är detsamma som tidigare, dödsstraffet finns kvar.

Det börjar allmänt uppfattas som att president Museveni kommer att stoppa lagen om den röstas igenom i parlamentet. Den internationella pressen på honom är enorm. Om Museveni inte stoppar lagen kommer många länder att dra in sitt bistånd, handeln kommer att drabbas och han själv kommer inte vara välkommen till viktiga internationella möten i väst.

Så till sist är det dags för omröstning. I december 2013 röstar parlamentet igenom lagen. Några få ledamöter menar att vad människor gör i sängkammaren inte berör omgivningen. Tydligast protesterar dock premiärminister

Amama Mbabazi som säger sig inte ha känt till att förslaget skulle komma upp idag. Han säger att det inte är färdigberett och dessutom är det inte tillräckligt många på plats i parlamentet för röstning.

Förslaget har reviderats. Dödsstraffet är borta. Så kallad ”aggravated homosexuality” – dvs att vara en återfallsförbrytare som har sex flera gånger – ger i lagen som röstas igenom livstids fängelse.

Museveni är missnöjd med parlamentet. Han lyssnar på sin premiärminister som undrar hur många som fanns på plats när beslutet togs. Han frågar om det som heter quorum på engelska, kvorum på svenska. Var parlamentet beslutsmässigt?

Museveni börjar också diskutera homosexualitet. Han säger att lagen har tvingats igenom av talmannen Rebecca Kadaga innan man har kunnat bedöma förslaget. Han skriver ett brev till parlamentet, som senare refereras i ugandisk press:

”Vem är homosexuell? Mitt svar är att en homosexuell är någon som är abnorm eftersom en normal person är skapad för att vara attraherad av det motsatta könet, för att föröka den mänskliga rasen ... Men frågan är vad vi ska göra med den abnormala personen. Ska vi döda honom/henne? Ska vi sätta honom/henne i fängelse? Förutom de som är födda abnormala verkar det finnas de som blir homosexuella av ekonomiska skäl. Det kan vara att de börjar med denna sexuella praktik för att de inte lyckas

finna någon att gifta sig med. Det finns ofta fler kvinnor än män och tidigare löste vi det med polygami. Det är de som kan räddas. De som är homosexuella av ekonomiska skäl kan räddas genom att vi industrialiserar Uganda, moderniserar jordbruket etc. Dessutom ska vi lagstifta mot dem med pengar som utnyttjar våra ungdomars desperation och lurar in dem i detta abnorma och avvikande beteende. Jag skulle stödja livstidsstraff och skulle stödja lagen som har gått igenom i parlamentet. Den obesvarade frågan är dock: Vad gör du med de verkligt abnorma människorna? Häromdagen såg jag ett tv-program om dr Alan Turing, matematikgeniet som knäckte den tyska enigmakoden för anti-Hitler-alliansen, han var en homosexuell. Denna man hjälpte dem vinna kriget. Ändå kastrerade briterne honom 1952 och efter det begick han tydligen självmord. Gjorde briterne rätt när de hanterade situationen på så vis? Briterne tycker inte längre det. Häromdagen behövde Drottningen be om ursäkt till denna person som var mer användbar för samhället än miljoner normalt sexuella människor. Utmaningen nu är hur vi ska hantera de sexuellt abnorma å ena sidan och å andra sidan de som använder pengar och andra sätt för att rekrytera sexuellt normala människor till detta abnorma och vedervärdiga beteende. När vi träffas på NRM:s (Musevenis parti Nationella motståndsrörelsen) nästa möte ska vi finna en vetenskapligt korrekt uppfattning.”

Den 14 februari 2014 meddelar president Museveni att han kommer att underteckna lagen. Men några dagar senare ångrar han sig och ber amerikanska forskare om bevis för om homosexualitet är socialt eller medicinskt betingat.

Den 24 februari undertecknar han lagen och säger att han har fått bevis för att homosexualitet inte är medfött utan socialt betingat. Han vill signera så att alla hans internationella kontakter ser det. För att visa att Uganda är ett oberoende land.

– Vi behöver inte väst, säger Museveni. Uganda har mycket bra relationer även med Ryssland och Kina.

2014 sänks det svenska biståndet till 244 miljoner kronor och går inte längre till staten Uganda utan till fristående biståndsorganisationer.

Fem månader senare och efter ett intensivt arbete av ugandiska människorättsaktivister ogiltigförklaras lagen på grund av en formalitet. Man åberopar att det inte var kvorum när beslutet togs.

Författningsdomstolen lyssnar aldrig på sakargumenten mot lagen. Det överklagande som har tagits fram av en rad ledande jurister presenteras aldrig för domstolen. I stället räknar domstolen hur många som var på plats i parlamentet under voteringen och kommer fram till att det var för få.

Lagen är i kraft fem månader. Under den tiden grips många homosexuella. Men ingen döms till livstid.

David Bahati är numera minister i Musevenis regering – och ledare för Ugandas scoutförbund. Han säger att lagen snart ska presenteras igen men ingen vet när det kommer att ske.

*Texten är ett utdrag ur Annika Hamruds kommande bok
Halvdöda i Uganda (Natur & Kultur).*

JAG ÄR BÖG, MAMMA

av Binyavanga Wainaina

Den kenyanska författaren Binyavanga Wainaina introducerades på svenska med memoarboken En dag ska jag skriva om den här platsen (Tranan), ursprungligen utgiven på engelska 2011. Följande text publicerades några år senare, och beskrevs av författaren som ett ”förlorat kapitel” i hans memoar. Det var även Wainainas sätt att offentligt komma ut som homosexuell.

11 juli, 2000

Så här gick det inte till.

”Hej mamma.” Jag la huvudet på hennes axel den sista eftermiddagen innan hon dog. Hon låg i sin sjukhussäng. Kenyatta. Intensivvården. Där. Den här gången skulle jag inte ha varit i Sydafrika och fuckat upp allt på mitt kaotiska sätt. Jag kommer i tid och är där när hon dör. Mitt hjärta kommer i tid. Jag håller min döende mamma i handen. Jag

lyfter den. Handen är svullen av diabetes. Hennes organ ger upp. Hej mamma. Åååh. Jag suckar inombords. Mitt hjärta! Jag viskar i hennes öra. Hon är vaken och lyssnar, mjuk lugn kärlek, jag känner andedräkten. Hon är så stor, min mamma – i den här världen, i närheten av nästa värld, varje lugnt andetag, stadigt. Andas in. Hon klarar allt. Jag viskar lite högre. Hon lyssnar, även om hon inte hör. Eller gör hon det?

Mamma, skulle jag säga. Mamma? Det kommer så lätt, ett andetag, ett ljud ut ur munnen som blandas med hennes andedräkt, hon andas ut. Mitt hjärta klyvs och jag skriker inombords, så ont och så arg.

”Jag har aldrig öppnat mitt hjärta för dig, mamma. Du har aldrigbett mig om det.”

Så säger jag inom mig. Inte med munnen. Men visst har hjärtats slag och andedräktens puffar registrerats? Släpper hon in mig?

Ingen har någonsin i mitt liv fått höra detta. Aldrig, mamma. Jag litade inte på dig, mamma. Och. Jag. Drog in andan djupt ner i magen och sa det lugnt och långsamt, högt och tydligt över hennes axel in i hennes öra.

”Jag är homosexuell, mamma.”

Juli, 2000

Så här gick det till.

Jag bor i Sydafrika och har inte träffat min mor på fem år trots att hon är sjuk, eftersom jag skäms och är rädd och för att jag fyller 30 och knappast får visum så att jag kan återvända om jag reser härifrån. Jag stressar och försöker att ordna upp det ändå.

Hon är i Nakuru, och de kommer att skicka henne till Kenyattasjukhuset i Nairobi där det finns en dialysapparat och horder av specialister. Släktingar kommer att besöka henne, organen kollapsa och maskiner sätts i gång. Jag skyndar mig, försöker få saker gjorda inför resan. Det kommer att ta ytterligare ett par dagar, men på morgonen den 11 juli ringer min morbror och frågar om jag sitter ner.

”Hon är borta, Ken.”

Jag ringer familjen som snabbt har samlats för att gråta tillsammans med Baba, men de säger att han skriker och rasar och kör runt i bilen utanför Nairobi och ingen får tag i honom. För tre dagar sedan sa han åt mig att det var för sent att komma hem och träffa henne. Att inte riskera min återvändo till Sydafrika för begravningens skull. Jag skulle inte resa så där konstnärligt bekymmerslöst utan papper! Han fnyser i telefon. Du kan inte riskera att bli utvisad och förlora allt, sa han.

Men det är min mamma.

Jag är 29 år. Det är den 11 juli 2000. Jag, Binyavanga

Wainaina, svär på att jag har vetat att jag är homosexuell sedan jag var fem. Jag har aldrig rört en man sexuellt. Jag har legat med tre kvinnor i mitt liv. Med en kvinna var det lyckat. Bara en gång. Det var fascinerande. Men nästa dag kunde jag inte igen.

Det kommer att gå fem år efter min mors död tills jag hittar en man som vill ge mig massage och en kort stunds kärlek för pengar. I Earl's Court, London. Och jag blir lättad, berättar för min bästa vän som förvånar mig genom att förstå, utan att förstå. Jag säger vad jag gjorde, men inte att jag är gay. Jag kan inte säga ordet gay förrän jag är 39, fyra år efter det korta massagemötet. Nu är det den 18 januari 2013 och jag är 43.

Hur som helst. Sjukdomen får inte döda mamma på Kenyattasjukhuset innan jag har vidtagit mått och steg för att kunna ta flyget och sätta mig vid hennes sida.

Någon.

En sköterska?

Kanske kan lämna ett litet fönster öppet natten innan hon dör.

Det är min födelsedag i dag, den 18 januari. För två år sedan, den 11 juli 2011, fick min far en allvarlig stroke och var hjärndöd i flera minuter. På dagen elva år sedan mamma dog. Hans hjärta slog i fyra dagar, men där fanns inget att säga.

Jag är fem år gammal.

Han stod där, generad, i snickarbyxor med bröstet

fläckigt av svett mellan små hårda hårtofsar. Hela han var mjuk och långsam. Lite brunt på en trasig tand, ett ändlöst leende. Bra för mig att han rör sig så sakta, för jag är mottaglig för folks beteende och går så lätt i fallor med knäppa människor. Hans lätta leende, och han lyfter upp mig i luften. Han luktar diesel, och all annan rörelse i världen har försvunnit. Jag är utom synhåll för första gången i livet, det är underbart, sedan känns en strimma av skräck. Men i honom finns inga sprickor, han tar sig fram stadigt som en traktor. Om han går sin väg med mig nu följer jag med honom för alltid. Jag vet att om han sätter ner mig kommer mina ben inte längre att bära mig. Jag skäms så, hindrar mig själv från att klänga mig fast. Jag hoppar ner och undviker honom sedan för alltid. I ytterligare drygt 20 år kan jag inte krama en man utan att skämmas.

Känslan kommer tillbaka. Starkare nu. Vid kanske sju års ålder. En gång med en annan lätt och långsam man, en golfspelare på Nakuru Golf Club, och jag darrar efter att ha skakat hand med honom. Sedan gråter jag ensam på toaletten för att känslans återkomst har plötsligt slitit sönder mig och gjort mig ensam. Känslan är inte sexuell. Den är övertygande. Den är överväldigande. Den vill ha ett hem. Den kommer ungefär varannan månad som ett malariaanfall och skakar om mig i flera dagar, förvirrar mig i månader. Jag gör ingenting åt den.

Jag är fem när jag sluter mig själv inom en diffus lycka som begär mycket lite av andra. Frånvarande. Söt. Jag är

tacksam för all kärlek. Jag ger oftast mer än vad jag får tillbaka. Jag kan vara självisk, jag onanerar mycket. Men bryter aldrig ihop och låter hjärtat växa. Jag rör inga män. Jag läser böcker. Jag älskar min pappa väldigt mycket, mitt hjärta lär sig att vidgas.

Jag är homosexuell.

*Översättning från engelska av Nina Lekander.
Texten publicerades från början på sajten Africa is a country,
och har även tryckts i The Guardian.
Denna översättning är tidigare publicerad i Expressen.*

”SLÅ NED PÅ GAYPERSONER? NÄSTAN ALLA I
LANDET KAN HÅLLA MED OM ATT DET BEHÖVS.”

av Alexandra Sandels

En publik som viftade med regnbågsflaggor blev upptakten till den mest omfattande upprepningskampanjen mot hbtq-personer i Egypten i modern tid. En upprepningsning som enligt somliga är ett sätt att distrahera medborgarna från regimens egna misslyckanden.

Kairo, kvällen den 22 september 2017. Tusentals fans har kommit till konsertarenan i Cairo Festival City's Music Park för att se det libanesiska indiebandet Mashrou' Leila spela.

Sångaren i bandet, Hamed Sinno, är en av Mellanösterns få öppett homosexuella artister och bandet har uttryckt stöd för hbtq-rättigheter i sina arabiska låttexter.

Det har resulterat i att bandet är välkommet på allt färre platser i Mellanöstern utanför hemlandet Libanon. Två

gångar i rad har Mashrou' Leila stoppats från att spela i Jordanien.

Så kvällens spelning i Kairo är speciell.

När Hamed Sinno och bandet stiger upp på scenen och börjar sjunga vecklar fans i publiken ut regnbågsflaggor, en ovanlig syn i det annars konservativa Egypten.

Viftandet med regnbågsflaggorna på konserten blir upptakten till vad som beskrivs som den mest omfattande upprepningskampanjen mot hbtq-personer i Egypten i modern tid.

Minst 70 misstänkt homosexuella personer har gripits den senaste tiden, anklagade för bland annat ”främjande av sedeslöshet”, enligt en egyptisk människorättsgrupp. Tjugosju personer har dömts till fängelsedomar mellan sex månader och sex år.

Och minst fem av de gripna har fått gå igenom tvångsundersökningar av anus, enligt Amnesty International. Metoder som FN klassar som tortyr.

En av dem som gripits och står anklagad för att ha hållit i en regnbågsflagga på konserten och därmed uppmuntrat till sedeslöshet, är 28-åriga Sarah Higazy.

Hon utreds av åklagare knutna till säkerhetstjänsten, en enhet som vanligtvis hanterar terrorismrelaterade fall. Enligt hennes advokat har hon misshandlats i häktet av sina medfångar.

Häxjakten på homosexuella i Egypten är till synes statligt orkestrerad och samlar centrala aktörer som statsmakten, lokalmedia, och de religiösa institutionerna, som instämmer enigt i att homosexualitet är ett hot som måste bekämpas.

Tongivande religiösa institutioner, både från muslimskt och kristet håll i Egypten, har fördömt homosexuella och lovat att vidta konkreta åtgärder mot homosexualitet i det egyptiska samhället.

Al-Azhar i Kairo, sunniislams främsta lärosäte, har utlovat att institutionen ska bekämpa homosexualitet på samma sätt som religiös extremism. Al-Azhar meddelar vidare att man kommer att anordna föreläsningar för att ”stärka ungdomen mot dessa avvikande tankar”, enligt tidningen Los Angeles Times.

Den koptiska kyrkan har under tiden kallat till konferens om vad man kallar den ”homosexuella vulkanen”.

Egyptisk media, som domineras av statligt styrda tv-stationer och tidningar, har haft en central roll i kampanjen mot hbtq-samhället.

Efter att bilder på regnbågsviftande fans på Mashrou' Leilas konsert spridits i sociala medier gick talkshow-värdar ut i tv och fördömde dem som ”perverse” och anklagade dem för att vara del i en mörk, utländsk komplott mot Egypten, enligt medierapporter. I sändningar intervjuades

inringare som tycker att homosexuella utgör ett lika stort hot mot Egypten som terrorsekten IS.

Egyptens högsta medieråd, vars medlemmar är handplockade av president al-Sisi, publicerade skyndsamt ett beslut som förbjuder all rapportering som främjar homosexualitet och bannlyser hbtq-personer från att medverka i medieintervjuer.

Under häxjakten har många hbtq-personer i Egypten gått under jorden. Mina egyptiska hbtq-vänner som fortfarande är kvar i landet håller en låg profil på sociala medier.

För att jaga och hitta homosexuella använder sig den egyptiska polisen nämligen av fejjkonton i populära dejtingappar för gaymän, tex Grindr och Hornet.

Man bestämmer träff via appen, men på dejten står det istället flera poliser och väntar. Chattloggarna kan senare komma att användas som bevisning mot en i domstol.

Enligt människorättsgrupper har flera personer gripits i den pågående kampanjen mot homosexuella genom just chatt på dejtingappar.

Grindr och Hornet har publicerat säkerhetsråd på arabiska till egyptiska användare av apparna. Berätta alltid för dina vänner vart du ska på dejt och försök ha ett videosamtal med personen du ska träffa innan ni går på dejt, lyder några av råden.

De flesta av mina egyptiska vänner har sedan flera år lämnat hemlandet, främst på grund av den farliga säkerhets-situationen för hbtq i Egypten. De kunde lämna landet för att de hade möjlighet till studiestipendium och arbete utomlands, en möjlighet som många inte har.

En av dem är Adel. För ett par år sen höll han själv på att fastna i polisens nät på en dejtingsida hemma i Egypten. Han förstod i sista minuten att det var en fälla och gick aldrig på dejten.

Nu är han i 30-årsåldern och bor i USA. Han säger att al-Sisi-regimen hittat sin perfekta fiende i hbtq-rörelsen, för det är en grupp som många i det egyptiska samhället kan enas i sitt fördömande av. Och det som han tycker gör mest ont i kampanjen mot gays är att den tycks ha ett folkligt stöd, säger han.

”Slå ned på gaypersoner? Nästan alla i landet kan hålla med om att det behövs. Regimen vill visa att den försöker skydda och upprätthålla moralen och religionen,” fortsätter Adel.

Homosexualitet är inte uttryckligen förbjudet i Egypten, utan homosexuella åtalas och döms ofta under sedlighetsparagrafer som till exempel uppmaning till perversion, prostitution, och sexuell avvikelse.

Men nu vill en egyptisk parlamentsledamot ändra på lagstiftningen, och har kommit med ett lagförslag som uttryckligen kriminaliserar homosexualitet och ger homo-

sexuella handlingar ett fängelsestraff, rapporterar egyptisk media.

Att hbtq-personer i Egypten förföljs är inget nytt fenomen. För 16 år sen slog egyptisk polis till mot den flytande nattklubben – discobåten Queen Boat i Kairo, och grep 52 misstänkt homosexuella män. Tjugotre av dem dömdes senare till fängelse.

Det var under den störtade presidenten Hosni Mubarak's tid. Adel, hbtq-egyptiern som bor i USA och som jag träffade i Kairo 2006, menar att det är värre nu. Skillnaden, säger Adel, är att militärchefen Abdel Fattah al-Sisi har lyckats cementera en polisstat och betraktar de regnbågs-viftande ungdomarna som ett hot mot ordningen, som behöver slås ned.

Adel ser också arresteringskampanjen mot homosexuella i Egypten som ytterligare ett försök av regimen att distrahera folket från dess egna misslyckanden. Att ge arga och frustrerade människor en grupp att skuldbelägga.

Under al-Sisi har den egyptiska ekonomin hamnat i fritt fall, arbetslösheten bland ungdomar är skyhögt, och landet plågas av blodiga terrorattacker.

”De använder kampanjen mot hbtq för att försöka dölja sin egen totala inkompetens. De försöker övertyga folket – trots att situationen i landet är så illa, finns det bara ett sätt att överleva. Och det är att vara med regimen,” fortsätter Adel.

När nyheterna om massgripandena i Egypten nådde medlemmarna i det libanesiska bandet Mashrou' Leila var de på väg till USA för att hålla spelningar där. Först var de tysta, oroade för att ett uttalande kunde förvärra situationen i Egypten. Men när det stod klart att förföljelserna bara eskalerade publicerade bandet ett känslofyllt fördömande av situationen i Egypten.

”Det är fruktansvärt att tänka att all denna hysteri har uppstått på grund av att några ungdomar viftar med en bit tyg som symboliserar kärlek,” skrev bandet.

Adel heter egentligen något annat.

FRIHET FÖR ATT SAKER SKA KUNNA UTTRYCKAS

– *En fenomenologisk kommentar till
yttrandefrihet och queerbegreppet i Iran*
av Mehran Rezaei & Babak Salimizadeh

Hur har det iranska samhällets syn på sexuella avvikare sett ut över tid? Hur parerar regim och queer-rörelse varandra? Och vad händer med språket för åtrå när en tillskriven offerroll begrepliggjorts kritiskt? Idéhistorikern Mehran Rezaei och författaren Babak Salimizadeh – tidigare fristadsförfattare i Norrköping – manar till uppmärksamhet mot hur viktiga lingvistiska strategier är för att skapa sexuella identiteter, i en artikeln ursprungligen publicerad på PEN-outwrite.org

Inledning

”En av professorerna gick in i klassrummet och berättade för studenterna att homosexualitet är något bra ... Hon är sociolog ... vad ska jag göra med henne ... enligt Koranen är

*[homosexualitet] ett moraliskt förfall ... det är satanism ...
Menar ni nu att jag ska låta den här professorn jobba kvar?
Aldrig i livet ... jag är inte sådan.*

Det här är ett sätt att betrakta homosexualitet som är bannlyst i Iran. Det blir tydligt i en intervju som Hojatol-Islam dr Shariati, före detta rektor på Allameh Tabataba'i University, gav Keyhan. I fall som dessa tycks frågan om "yttrandefrihet" i grund och botten vara rak och enkel; som om det finns ett enkelt faktum att "yttra" som kan bli förbjudet av olika politiska skäl. Det stämmer också i många fall som liknar händelsen ovan. Men även i det här citatet finns något viktigt som förtjänar mer uppmärksamhet. Det Shariati lutar sig mot, d.v.s. korancitatet, är en benämningsslag som rättfärdigar hans omdöme. Att ge professorn sparken, oavsett vad det verkliga motivet kan vara, har sin grund i ett specifikt benämningsslag av ett fenomen: homosexualitet som satanism. Det är inget nytt i den officiella sexualdiskursen att likställa homosexualitet med satanism. Söker man bland nyheter som förmedlats av medier som stöder Islamiska republikens (IR) sexualpolitik, hittar man ett genomgående drag i rapporteringen om homosexualitet. Homosexualitet skildras som något avskyvärt, hemskt och skadligt för människor och den nödvändiga fortplantningen; det är något som förknippas med våldtäkt och "plundring (Sodom)", och överlag något som måste *demoniseras* eller tystas ner helt och hållet. Den

här bilden kan ses som kärnan i begränsningarna av möjligheten att uttrycka sig.

Å andra sidan finns det en neoliberal strategi som främjar värdet av yttrandefrihet. Den här policyn kan emellertid inte rucka på följande abstrakta formel: alla policyer rörande yttrandefrihet villkoras av hur vi *representerar* mänskliga erfarenheter. Med hänvisning till den här formeln har den neoliberala strategin nyligen kritiserats på bred front av forskare som beskyller den internationella kampanjen för homosexuellas rättigheter för att ge en vilseledande bild av mänskliga erfarenheter i Mellanöstern. Det här åskådliggjordes först av Joseph Massaad när han kritiserade vad han kallar ”The Gay International” – organiserade aktiviteter som förenklar sexuella relationer i Mellanöstern; sedan av Jasbir Puar som beskyllde USA och Israel för att förespråka homosexuellas rättigheter i Mellanöstern genom en sorts ”homonationalism”; och slutligen, på ett liknande sätt, av Sima Shakhsari som tillämpade den här insikten för att förklara hur UNHCR och organisationer för homosexuella, kallade ”hbtq-entreprenörer”, skapar en ny identitet när man undsätter iranska queerflyktingar.

All kritik av det här slaget fokuserar på frågan om hur mänsklig erfarenhet och åtrå representeras. Representationsfenomenet skulle i sig här kunna vara en kontroversiell fråga som kräver ytterligare uppmärksamhet. Om representationen spelar en sådan avgörande roll i skapandet av en policy för yttrandefrihet, oavsett om den är för

eller emot, hur kan vi då immunisera den här policyn från att inkräkta på ett öppet förhållningssätt till saker, då de tillhandahållits av detta nya kritiska forskningsfält, baserat på andra fördomar och ideologier? Vi vill föra fram ett fenomenologiskt förhållningssätt som intresserar sig för ”uttryckssätt” eller, i mer radikala ordalag, fokuserar på ”saker” som ska uttryckas.

För att motivera det här sättet att diskutera yttrandefrihet återkopplar vi till betydelsen av ”frihet” i den heideggerianska analysen. I kontrast till den negativa innebörden av frihet som frihet ”från restriktioner”, skulle yttrandefriheten kunna få en positiv innebörd, som frihet ”till” något man är intresserad av. I sin metodologi förknippar Heidegger frihet med en ”öppenhet” mot saker och ting. Frihet i bemärkelsen att ”låta varelser vara” innebär att man har ett öppet förhållningssätt till saker som ligger bortom de skildringsmässiga koncepten vi tvingar på dem. Saker och ting har representerats på olika sätt i den västerländska idéhistorien. Öppenhet i Heideggers metodologi innebär att man återgår till tinget i sig och uttrycker sig med mindre av den reduktionism och fördomsfullhet som våra teorier vanligtvis bär med sig på grund av individuella eller sociala intressen. Det låter som ett idealistiskt synsätt som försöker reglera ”uttryckssätt” efter en bestämd disciplin. Men genom en svag tolkning av Heideggers frihetsbegrepp (utan att ge sig in på hans fenomenologi som sådan) skulle vi kunna referera till hans kopernikanska revolu-

tion genom att prata om ”yttrandefrihet” i förhållande till icke-heteronormativa relationer i Iran.

Inom det här ramverket har ”uttryck” för queer åtrå historiskt sett innefattat olika sociala maktrelationer som använde språket som ett vapen på ett politiskt plan. Sociala aktörer på sexualitetens område har, oavsett om de befinner sig på den etablerade ordningens sida (dvs i förhållande till kulturen, religionen, myndigheter osv) eller tillhör civila aktörer (dvs kvinnor, sexuella minoriteter osv), använt sig av språk och genom politik skapat nya former av motstånd. Därför har ”jaget” som fungerar som en sorts projektyta för sociala ”representationer” aldrig varit en omaskerad persona, och vi kan rentav gå ett steg längre och ställa frågan: existerade han/hon över huvud taget före representationsprocessen? Det kan vara så att ytterligare en fråga måste förklaras; en som ifrågasätter hur queerindividen lever bortom denna representationsmässiga strid. Men här ska vi ge en överblick över de historiska representationerna i den iranska kontexten. Vi vill kort förklara den lingvistiska antagonismen inom det sexuella språket ur ett historiskt perspektiv. Den här överblicken kan förklara hur ”åtrå” har varit en fråga om lingvistiska representationer, oaktat de unika och otillgängliga individuella erfarenheterna som har haft ett behov av att uttryckas.

2) Lingvistiska former av inkludering/exkludering

Vi kan titta på fyra epoker för att förklara processen för inkludering/exkludering i den moderna sexualhistorien.

1) Shahid/Obne

Innan den heterosexuella familjen som koncept började dominera helt under Qajarperioden (sent 1800-tal) kan vi hitta en social tolerans mot samkönade relationer i Iran. Litteraturen från den här perioden illustrerar den här toleransen. Denna tolerans har betraktats som ett paradoxalt fenomen i ett samhälle där sex mellan två människor av samma kön bestraffas hårt. Den möjliggjordes genom en ”vilja att INTE veta”, eller en ”förtäckt homosexualitet” som inte har kommit ut ur garderoben eller det som ibland kallas policyn ”don’t ask, don’t tell”. Men det var inte den enda strategin för att göra det omöjliga möjligt. Kreativitet i det sexuella språket har alltid varit en utväg. Att göra skillnad mellan anständig och oanständig åtrå, vilket vanligtvis förmedlas i den lingvistiska distinktionen mellan ”Shahid”, som är det lämpliga kärleksobjektet, och ”Amrad”, eller mer nedlåtande ”obne”, som är det olämpliga föremålet för sexuell åtrå, hade en speciell roll i att skapa denna paradox. Därtill finns fler distinktioner som baseras på sådana differentieringar, så som ”Shahid-i Bazari”/”Shahid-i Ghodsi” som återspeglar samma förhållande. Medan den första personen har med kärlek att göra och får en upphöjd status är den andra personen en oanständig människa som

innehar en underordnad position i det sexuella språket. Det betyder inte att den andra personen inte har med åtrå att göra. I det officiella och etiska språket firas fortfarande Shahid, men i oanständig litteratur behåller den andra personen sin position som föremål för otillåten åtrå. På ett allmänt plan är det en distinktion mellan kärlek och åtrå på persiska som, i motsats till moderna europeiska språk, tillämpar en traditionell överlevnadsstrategi i en paradoxal situation. Genom den här distinktionen blir det möjligt att älska pojkar utan att fyllas av skam och känna sig syndig. Men i och med Qajarperioden förändrades det sexuella språkets kontext avsevärt. Intellectuella som Akhondzadeh, Mirza Agha Khan och Kasravi, som kritiserade den iranska gossekärleken, reseskildringarna som hyllade den västerländska kärleken och familjen och slutligen den nya sexualpolitiken under Pahlaviperioden (mitten av 1900-talet), som inspirerats av Qajarperiodens intellektuella, la tillsammans grunden till en ny diskurs där den tidigare lingvistiska strategin blev obrukbar. Genom moderniseringen av samhället trädde nu ett nytt ”lämpligt” föremål för kärlek och åtrå fram: kvinnan.

2) Dojins-eh/Hamjensbaz

Efter den nya sexualpolitikens etablerande, och i synnerhet på grund av framväxten av den moderna sexualvetenskapen, blev ett gammalt fenomen, intersexualitet, en ny företeelse som skildrades i medierna. Könskorrigerande

ingrepp sågs mellan 1930-talet och 1960-talet som vetenskapens nödvändiga ingripande i naturen. Den intersexuella kroppen, kallad *dojenseh*, var ett "förunderligt" fenomen (utan negativa konnotationer) som visade prov på Guds makt och den moderna vetenskapen behjälplighet att reparera den (Najmabadi, *Professing Selves*, 2014, s. 40). Intersexualitet blev en vetenskaplig fråga som fortfarande inte var helt avskild från transsexualitet, som växte fram senare. Under den här perioden ansågs könsbyten vara medicinskt nödvändiga i fråga om sexuell ambivalens. Men "godtyckliga" könsbyten som inte var psykologiskt tvingande blev föremål för etiska och medicinska kontroverser bland medlemmar av MCI (Medical Council of Iran). De här kontroverserna, där man skilde på den avvikande/diagnostiska individen, som ville byta kön utan att det är nödvändigt, och *dojenseh* (intersexuell) slutade med ett officiellt förbud mot könsbyten för den första gruppen (Najmabadi, s. 152). Denna sociala dialog om intersexualitet särskilde den acceptabla *dojenseh* från den avvikande personen som kallas *hamjensbaz* (ungefär: någon som leker samkönat). *Hamjensbaz* var en sammanslagen kategori som på en och samma gång syftade på det vi idag kallar transsexuella, transpersoner och homosexuella. Den här kategorin delades senare upp i två avgränsade typer.

3) Transsexuell/Hamjensbaz

Före revolutionen 1979 betraktades samkönade relationer uteslutande utifrån binära föreställningar om kön. Män som älskade män behövde därför feminiseras genom klädkoder och beteenden. Så det var svårt att hitta någon distinktion mellan att vara homosexuell, transperson eller transsexuell. Bristen på distinktioner i fråga om kön och sexualitet är ett av de vanligaste kännetecknen för den iranska sexualpolitiken, särskilt innan termen transsexualitet konstruerades i den medicinska diskursen. Men efter revolutionen krävde könsbytesoperationer och behovet av att skilja på (*tashkhis*) ”sanna” transsexuella och homosexuella nya tillämpningar av sexualvetenskapen. Som svar på en fråga från en transsexuell person som bad om tillstånd att byta kön utfärdade ayatolla Khomeini en ny *fatwa* (religiöst påbud) för att tillåta könsbyten för icke-intersexuella. Den här *fatwan* beredde vägen för ett juridiskt erkännande av transsexualitet. *Fatwan* gjorde det möjligt för icke-heteronormativa personer att byta kön *lagligt* för att bli det han eller hon ”är”. Men den hade inte för avsikt att öppna upp för alla icke-heteronormativa identiteter. Det var vetenskapens uppgift att definiera vilka som skulle betraktas som (*tashkhis*) ”sanna transexuella”. Khomeinis *fatwa* skänkte en sorts laglighet till något som tidigare varit kontroversiellt. Den skapade dock en ny exkludering/inkludering i fråga om åtrå. Att namnge den här nya identiteten gjorde det nödvändigt att skapa en icke-varande

varelse som ett överskott, där man exkluderade en rest vars natur inte var definierbar: *Hamjensbaz* (någon som leker samkönat). Efter den religiösa och juridiska diskursen som tillät undantag i fall rörande naturliga restriktioner, definierades den transsexuella diskursen oftast utifrån någon form av naturligt behov gällande kroppen. Men hur kan homosexualitet, som tycks onaturligt, passa in i det här perspektivet? Det är därför, som Najmabadi antyder, det ”har inletts ett samtal bland homosexuella kvinnor och män om de kanske måste omfamna det dominerande synsättet på transsexualitet som ett ’medfött’ – ’inte inlärt’ – tillstånd även för egen del.”

4) *Hamjensbaz*/*Hamjensgera*

En mer exakt studie av konstruktionen av sexuella identiteter i dagens Iran skulle antagligen visa att processen av exkludering/inkludering historiskt sett var den huvudsakliga strategin för skapandet av sexualiteter. Fram tills för tjugo år sedan var så kallade *hamjensbaz* uteslutna från *skapandet av det transexuella* och förblev namnlösa i samhällets skuggor som ”förtäckta homosexuella”. Faktum är att homosexuella i vissa fall använde sig av transsexualitet för att maskera sig, eller integrerade sig rentav i den. Den blev så småningom en prototypisk åtgärd för att definiera en icke-heteronormativ livsstil som laglig. Juridiskt sett var/är det ett brott som bestraffas, ibland rentav med en dödsdom. Religiöst sett var/är det en handling som strider

mot Guds lagar. Kliniskt sett var/är det en avvikelse från naturen och på ett socioekonomiskt plan hade/har den ingen nytta i fråga om fortplantning.

Det som blev kvar i ontologisk bemärkelse efter den här historiska processen var någon som kallas *hamjensbaz*; ett subjekt som var tvunget att exkluderas. *Hamjensbaz* är det sista icke-varat som måste delas upp. Oberoende av de officiella sexuella regelverken bevittnade vi för ungefär tjugo år sedan att strategin med exkludering/inkludering bland civila aktörer hjälpte till att särskilja *hamjensbaz* från en ny representant för icke-heteronormativ åtrå; d.v.s. *hamjensgera* (homosexuell), en person som sågs som både sexuell och känslomässig i relationen till en eller flera samkönade partner(s). Huvudfrågan under den här perioden var huruvida samkönad åtrå, som flödar och bryter mot förbuden, utgjorde en identitet som representerade en känslomässig och naturlig åtrå, eller om den var resultatet av en tvetydig, labil och tillfällig lust och att han/hon följaktligen bara tyckte om att ”leka” (*bazi*) med sin samkönade partner. Genom en mediekampanj som kretsade runt den här frågan började nya identiteter representera samkönad åtrå: *hamjensgera* (homosexuell) användes som något positivt av modernistiska civila aktörer, och *hamjensbaz* (någon som leker samkönat) fick en kränkande innebörd, och används nu av ”homofober”. Den här språkbaserade kampen förekom först i tidskriften *Hoomaan*. Termen *hamjensgera* (homosexuell) presente-

rades som en positiv term för homosexuella. Tanken var att vi kunde motverka homofobiska uttryck genom att skapa ett språk som bejakade homosexualitet.

Strategin att exkludera/inkludera genom ord skulle kunna betraktas som en av den iranska queerrörelsens viktigaste bedrifter. Regimen har nyligen, på grund av den hegemoniska statusen som queerrörelsens texter och språkbruk har på persiska, börjat benämna ”homosexualitet” (*hamjensgerai*) som en kategori inom den sexuella diskursen. I en ny version av brottsbalken introduceras exempelvis *hamjensgerai-ye ensani mozakkar* (manlig homosexualitet) som en ny juridisk term tillsammans med ”Livat” (*sodomi*). Den har inte de konnotationer som det civila samhället hade önskat, men det skickar en viss signal att man kriminaliserar *hamjensgerai-ye* som något som inte bara inbegriper sodomi, utan där också älskog (kyssar och smekningar) ingår (brottsbalken, artikel 237). På ett pragmatiskt plan vittnar användandet av det här språket om att det dominerande sexuella språket börjar överföras även till den officiella diskursen. Samtidigt visar det hur den lingvistiska kampen kan kompliceras. Inkluderingen av *hamjensgerai* i brottsbalken tyder på att rättssystemet slår tillbaka mot det civila samhällets strategi att omdefiniera homosexualitet som samkönad åtrå. Medan exkluderings- och inkluderingsstrategin tenderar att exkludera en tänkt identitet för att legalisera en annan, slog rättssystemet på ett sofistikerat sätt ihop dem i ett enhetligt juridiskt språk

som inte tar hänsyn till den önskade exkluderingen. Detta visar att det civila samhällets motstånd och myndigheters kreativitet fortsätter i den lingvistiska kontexten.

3) Bipolär identitetsmaskin och exkluderings- och inkluderingsprocessen

Berättelsen om benämning av samkönad åtrå är inte begränsad till kampen mellan traditionella/officiala krafter och det moderna civila samhället i Iran som förklarats ovan. Den iranska kroppen är ett slagfält för en global kamp för benämning av åtrå.

Homosexuellas rättigheter har hamnat på den globala agendan sedan två årtionden tillbaka. Icke-statliga organisationer och mer nyligen regeringar använder sig av ett nytt språk för att behandla samkönad åtrå i Mellanöstern. Icke-statliga organisationer bidrar genom att lära homosexuella att de inte är antisociala brottslingar, och att deras åtrå bör ses som en naturlig läggning. De lär familjer att det inte är något generande, konstigt eller onaturligt med deras homosexuella barn. Samtidigt använder utvecklade länder hbtq-personers rättigheter som ett sätt att utöva påtryckningar på vissa länder för att driva en politisk agenda. Det här politiserandet av homosexualiteten har haft vissa specifika konsekvenser för uttryckandet av samkönad åtrå: en åtrå som räddas från rädsla och mörker genom att träda in i en diskurs rörande juridik och mänskliga rättigheter; en övergång från Jean Genets kriminella och

fångar och Pasolinis och Hocquenghems homosexuella till homosexuella banktjänstemän, datorprogrammerare eller framgångsrika politiker, som ska slå sig fram i en neoliberal värld. Dold sexualitet betraktad endast som en ambivalent identitet som ligger halvvägs på vägen till att ”komma ut”. Mönstren som visar hur människor kommer ut åskådliggör en bestämd linjär historia över hur queerpersoner kan förverkligas av dem, eller tvingas in i en väntan på att potentiellt sett bli till.

Här ser vi en bipolar maskin som skapar sexuella identiteter i dagens Iran. Å ena sidan finns det en exkluderings- och inkluderingsmaskin som ger nya namn åt subjekt som åtrår genom *demonisering*, en tänkt individ som legaliserar ett lämpligt subjekt. I dikotomin Shaid/obne och hamjensbaz/hamjensgera skulle vi kunna hitta andra typer av demonisering. Å andra sidan har vi ”The Gay International” och ”homonationalism” som representerar åtrående subjekt som aktualiserade eller potentiella ”homosexuella” som väntar på att komma ut. Medan *demonisering* är inbäddad i hur samkönad åtrå har benämnts i Iran, är *tilldelandet av en offerroll* en alternativ strategi som tillämpas av internationella aktörer i diasporan. Iranska ”homosexuella” ses av ”The Gay International” och ”homonationalismen” som sårbara varelser, i viss utsträckning som funktionshinderade människor som förlamas av förtryckande omständigheter. Även om ingen kan förneka förekomsten av avskyvärda lagar och brutal behandling av icke-heteronormativa grup-

per i Iran består den här strategin, i den senare analysen, av en specifik talakt där samkönad åtrå döps om genom tilldelandet av en offerroll.

4) Slutsats

Som vi antydde i inledningen har ”uttryckandet” av queer åtrå historiskt sett innefattat olika sociala maktrelationer som använder språket som vapen på ett politiskt plan. Det tycks uppenbart att språket inte bara är en domän för kommunikation och information, utan en domän som verkställer, delar in och befäller, som Deleuze och Guattari påpekar. I de lingvistiska krafternas domän försöker varje enskild aktör påverka den andra genom ett specifikt sätt att representera åtrå. Men kropparna själva förefaller tysta, i väntan på att representeras. Det tycks mycket svårt att tro att vi kan föreställa oss kroppar utanför deras representation; en sådan utifrånteori skulle åtminstone kunna vara kontroversiell. Men som i alla sätt att angripa yttrandefrihet är det avgörande att titta på hur kroppar har representerats historiskt och vilka politiska positioner de historiska aktörerna har intagit.

I kampen mellan *demoniseringen* av kroppar och tilldelningen av en *offerroll* kanske vi bör röra oss bortom den ”homosexuella” individen (som någon som söker sin rätt och incitament att tala) och *lyssna* på *flödet av det icke-heteronormativa talet i sig* bortom representationerna vi påtvingar dem som *homosexuell, transsexuell*,

hamjensgera, hamjensbaz osv. Vi skulle vilja betona att icke-heteronormativa personers yttrandefrihet behöver en öppenhet gentemot saker (kroppar) för att uttryckas. I det här fallet är både kropparna som står på spel och åtrån som representeras föremål för politiska konflikter. Icke-heteronormativa sätt att tala har reproducerats och förtryckts som det exotiska *andra*, om det så är i egenskap av sårbar individ eller demon. Forskare som Najmabadi har påpekat vikten av att tänka på ”andra språk” när man pratar om kroppar i Iran. Det ter sig för romantiskt att lösa denna gåta nu. Men åtrån flödar troligen oberoende av den här identitetspolitiken, bortom offret och Satan. Vi skulle vilja rikta er uppmärksamhet mot hur viktiga lingvistiska strategier är för att skapa sexuella identiteter. De här typerna av strategier, som tycks oundvikliga i sexuella diskurser, är det första hindret när man pratar om yttrandefrihet för så kallade ”hbtq-personer”.

Översättning från engelska av Erik MacQueen.

UR »NATTHIMMEL MED KULHÅL«

av Ocean Vuong

*Översättning från engelska av Andreas Lundberg. Samlingen
Natthimmel med kulhål gavs ut av Modernista hösten 2017.*

Tröskel

I kroppen, där allt har ett pris,
var jag en tiggare. Knäböjande

såg jag genom nyckelhålet, inte
hur mannen tog en dusch, utan regnet

som föll genom honom: gitarrsträngar som knäppte
över hans välvda skuldror.

Han sjöng, det är därför
jag minns det. Hans röst –

den fyllde mig till det innersta
som ett skelett. Till & med mitt namn

knäböjde inom mig & bad
om förbarmande.

Han sjöng. Det är allt jag minns.
För i kroppen, där allt har ett pris,

levde jag. Jag visste inte
att det fanns ett bättre skäl.

Att min far en morgon skulle stanna upp
– en mörk unghäst stående i hållregnet –

& lyssna efter mina krampaktiga andetag
bakom dörren. Jag visste inte att priset

för att träda in i en sång – var att förlora
vägen tillbaka.

Så jag trädde in. Så jag förlorade.
Jag förlorade allting med ögonen

vidöppna.

Telemachos

Som alla goda söner drar jag upp min far
ur vattnet, släpar honom i håret

genom vit sand, & hans knogar karvar ett spår
som vågorna sköljer in & suddar ut. För att staden

bortom stranden inte längre är
där vi lämnade den. För att den bombade

katedralen nu är en katedral
av träd. Jag knäböjer intill honom för att se hur djupt

jag kan sjunka. *Vet du vem jag är,*
Ba? Men han svarar aldrig. Svaret

är kulhålet i hans rygg, bräddfyllt
med havsvatten. Han är så orörlig att jag tänker

att han kunde vara far till vem som helst, funnen
så som en grön flaska kan uppenbara sig

vid en pojkes fötter, med ett år inuti
som han aldrig rört vid. Jag rör vid

hans öron. Det tjänar ingenting till. Jag vänder
honom. För att se det. Katedralen

i hans havssvarta ögon. Ansiktet
är inte mitt – men ett jag kommer bära

när jag kysser alla mina älskare god natt:
& jag förseglar min fars läppar

med mina egna & påbörjar
drunkningens trofasta verk.

Alltid & för evigt

Öppna det här när du behöver mig som mest,
sa han & sköt in skokartongen, inrullad

i silvertejp, under min säng. Hans tumme,
ännu fuktig från skälvingen mellan mors

lår, cirklade runt födelsemärket över mitt ögonbryn.
Djävulens öga brann mellan hans tänder

eller tände han en joint? Det spelar ingen roll. I natt
vaknar jag & tror att badvattnet urvridet

från mors hår är en röst. Jag öppnar
skokartongen med sju vintrars damm

& här, i skrynklade gula tidningar
ligger Colt 45:an – tyst och tung

som en amputerad hand. Jag greppar revolvern
& undrar om ett ingångshål i natten

skulle slå upp ett hål stort som morgonen. Och undrar
om jag skulle se slutet av den här meningen

om jag tittade igenom det. Eller kanske bara en man som
knäböjer
vid pojkens säng, med den grå overallen stin-
kande av bensin

& cigaretter. Kanske ska dagen sluta sig utan
att sidan vänds när han sveper armarna om

pojken mjölkblå axlar. Pojken som låtsas
sova medan faderns grepp hårdnar.

Så som revolverpipan riktad mot himlen
måste krama åt kring kulan

för att få den att tala.

TUCHOLSKYPRISET 2017
tilldelas
Yassin al-Haj Saleh

Svenska PEN:s nominering lyder:

För att han i sina essäer, med insisterande intellektuell skärpa, trots svåra personliga förluster, lyckas analysera det syriska upproret från fredlig demokratirörelse till blodigt inbördeskrig. Saleh ger oss med sina outhärliga erfarenheter en djuplodande och rannsokande inblick i vad han kallar Den syriska frågan, en tragedi som angår inte bara Syrien och dess grannländer utan i högsta grad även Europa och resten av världen.

Här följer tre texter ur en serie fiktiva brev skrivna av Yassin al-Haj Saleh adresserade hans fru Samira al-Khalil, som kidnappades i Duma den 9e december 2013 tillsammans med tre andra aktivister.

BREV TILL SAMIRA (4)
Fredagen den 8 september 2017

Älskade Sammour,

Inte en enda dag har gått efter att du försvann för tre år och åtta månader sedan utan att blod har spillts. Men i dag utmärks konflikten av fragmentering, maktzoner och många olika parallella krig. Vi ville ha politisk mångfald, Sammour, men vi fick en mångfald av krig. I stället för mångfalden i ett enat land har vi nu ett splittrat och mångfaldigt land.

Ryssland finns vid kusten och har militärbaser i mer än en del av landet. De för krig mot oppositionen i största allmänhet. Iran finns i Damaskus och Aleppo, Qalamoun,

Dar'a och på andra platser, antingen direkt eller genom Hizbollah. Syftet med deras krig är att stötta regimen och på olika sätt få kontroll i landet, bland annat genom att skaffa sig fastigheter och mark i Damaskus, i Homs, längs kusten och i andra områden. Turkiet finns i Jarabulus och al-Bab och bedriver sitt eget krig mot Kurdistans arbetarparti (PKK). Och USA finns i al-Raqqa och Jazira och krigar mot IS. De har framför allt belägrat al-Raqqa med hjälp av kurdiska styrkor. Före belägringen av al-Raqqa ändrade de sina regler och accepterar mer ”indirekta skador” på civila. Bara i juni och juli dödades mellan 1 300 och 1 500 av stadens kvarvarande befolkning – som uppskattas till 40 000. Med en så stor andel ”försvarbara” civila offer kan detta i allt väsentligt betraktas som ett terrorkrig. Hur man än definierar terrorism inkluderar det alltid att civilbefolkningen görs till måltavla eller att man är likgiltig för civila offer i jakten på politiska mål.

Al-Hasakah och Qamishli kontrolleras av den syriska grenen av PKK i Turkiet. Regimen är ännu närvarande i båda dessa städer. Deir al-Zor är delat mellan regimen och IS och det tycks nu som om ryssarna är på offensiven och vill ta kontrollen över det.

Så var finns regimen? Bashar al-Assad är kvar, men hans regim ruttar inifrån av kriminella gäng, motstridiga intressen och hungriga plundrarligor som de har släppt lösa men nu tycks oförmögna att kontrollera.

I östra Ghouta verkar det inte omöjligt att Jaysh al-

Islam ska göra en helomvändning och komma överens med regimen om att överlämna de vapen som de har i lager och som de har dödat många med i Duma och östra Ghouta, i utbyte mot att bli en legitim aktör och få inflytande i området.

Idlib, dit invånare från många städer (Darayya, al-Qaboun, Barzeh, Zabadani och al-Waer) flyttats, har alltmer kommit under al-Qaidas kontroll. För några veckor sedan besegrade Jabhat al-Nusra – som nu heter Hay'at Tahrir al-Sham – Ahrar al-Sham i Idlib och kontrollerar nu det nästan helt ensamma. Det är centrum för ständiga krigsaktiviteter som snart kan blossa upp och i så fall kommer att pågå under lång tid och bidra med ett stort antal offer och stor förödelse.

Kriget är inte slut, utan har förvandlats till en mängd parallella krig. Situationen i många områden kommer troligen även att trappas upp och bestå under lång tid.

Var är revolutionen? Folket? Sammour, enligt en brittisk tidning har minst en halv miljon människor dött, men den siffran har växt med tiotusentals sedan den först rapporterades för över ett år sedan. Det finns sex miljoner flyktingar utanför landet, fem miljoner i Turkiet, Libanon, Jordanien, Egypten och Irak, medan 937 000 lever i Europa, av vilka nästan hälften befinner sig i Tyskland. Det finns över sju miljoner internflyktingar i Syrien, både nära och långt ifrån sina ursprungsörter. Mest rör man sig från områden som legat utanför regimen kontroll (som målmedvetet

har gjort det omöjligt att leva där) till regimkontrollerade områden, där de är skyddade för bombningar och belägringar även om livet blir allt svårare. Det är ständiga elavbrott och ofta fungerar inte vattenförsörjningen. Folk har allt mindre rätt till sina städer och sina liv – till och med mindre än de hade före revolutionen. De lever i svårt utanförskap. Utanförskapet är inte bara ett öde för alla de flyktingar som är spridda över världen (för två år sedan fanns det en syrisk flykting i Hongkong! Och vem vet, nu är det kanske två), utan också för de många som ännu bor i Syrien.

Syrien, som tidigare inte hade ett ”inre” liv, och som sedan utvecklade ett livaktigt ”inre” tack vare demonstrationer och revolutionärer under de första två åren av revolutionen, är nu ett land med mängder av inre och yttre. Mycket av Syriens ”inre” finns nu utanför landets gränser, och mycket av det som tidigare fanns utanför Syrien är nu inne i det. I dag finns det ett Syrien i Turkiet (som har mer än 12 procent syrier); det finns ett Syrien i Libanon och Jordanien (de två broderländer där syrier behandlas som värst); och ett i Tyskland. Syrien finns överallt. Och samtidigt finns Ryssland i Syrien, och Iran i Syrien, och de globala jihadisterna i Syrien, och USA håller på att bli en elefant i vårt lilla Syrien. Och sedan har vi Turkiet och PKK och så den civila och civiliserade grannen Israel som också finns här i Syrien nu. Till och med Bashar al-Assad finns i Syrien!

Sammour, i dag lever 80 procent av syrierna under fattigdomsgränsen, och minst 160 000 flyktingar från Damaskus, Homs och deras förorter lever i läger i Turkiet (det totala antalet flyktingar i Turkiet är omkring tre miljoner).

Det exakta antalet fängslade och bortförda är okänt, men de är tiotusentals eller kanske till och med mer än hundratusen. För några månader sedan släppte Amnesty International en rapport om Saydnayafängelset där uppskattningsvis 13 000 fångar avrättades genom hängning mellan september 2011 och slutet av 2015. De siffrorna inkluderar inte de som har dött av hunger eller sjukdomar i Saydnaya, som i rapporten beskrivs som ett ”mänskligt slakthus”, eller hos de olika underrättelseorganisationerna.

Sammour, revolutionens öde är det öde som de som dött har gått till mötes, de vars hus har raserats, de som flytt inom och utom landet, de utarmade, de som bor i tält och i slumkvarter. Den syriska gemenskap som startade revolutionen har krossats för att göra slut på revolutionen och resterna av den har skingrats.

I den syriska diasporan, de syrier som spridits i när och fjärran, försöker de som har det lite bättre att ta tag i situationen. Vissa lider, speciellt de unga, av de olika kriser som uppstått i denna grupp som ryckts upp med rötterna, och de snubblar – i olika grad – när de ställs inför dessa kriser. De upplöses när de misslyckas med att lösa problemen:

där de är, långt från sitt land, läggs splittringen av familjer, av samhörighet och förväntningar, ovanpå förödelsen av samhällsgemenskapen i vårt land. Det här har tvingat in många unga i en svår och osäker tillvaro och de får inte särskilt mycket hjälp av någon. Men det finns även de som studerar på universitet eller utbildar sig i olika yrken och på olika kulturområden och talar främmande språk flytande. Om några år kanske vi får se positiva effekter av det här, vilket skulle kompensera för den olycka vårt land fått utstå. Det liknar hur det var i fängelset när vi försökte studera och förändra oss för att kompensera för allt vi hade förlorat i våra liv.

Men ända sedan tiden i fängelset har jag blivit medveten om att inget kan kompenseras, inget kan ersättas. Det som gäller för fångelser gäller ännu mer för denna fullständiga belägring av revolutionen och den totala ödeläggelsen av vårt land. Det vet du, Sammour. I dina dagböcker skrev du att tiden i fängelset med dina kamrater var ett "skämt" i jämförelse med belägringen. Idag är du den som vet allra bäst att belägringen är ett skämt jämfört med belägringen inom belägringen, den dubbla belägringen, där du är gisslan. Att du är borta kan inte kompenseras, inget kan uppväga din frånvaro.

Jag förmår inte säga till dem som belägrar dig: "Belägra ni bara utan att ge en flyktväg!" Och jag tror inte att Mahmoud Darwish skulle ha sagt det om det varit han som haft en älskad i ditt ställe och han var i mina skor och

situationen var densamma. Men precis som han försöker vi nära hoppet eller uppfinna det.

Och mitt enda hopp är att du mår bra och att din spefullhet och din humor är lika stark som alltid. Det är den enda (o)möjliga kompensationen för mig.

Jag kysser dig, mitt hjärta.

Yassin

BREV TILL SAMIRA (5)

Onsdagen den 13 september 2017

Sammour,

I mitt förra brev försökte jag ge en bild av den humanitära situationen i Syrien, som ibland beskrivs som den värsta humanitära katastrofen sedan Rwanda 1994 och den värsta flyktingkatastrofen sedan andra världskriget. Men i mina ögon är det två saker som gör situationen om möjligt ännu värre.

För det första, det är ett faktum att vår tragedi skedde under internationellt överinseende, eftersom USA, Frankrike, Ryssland, Storbritannien och Kina var närvarande, de fem självutnämnda beskyddarna av den internationella säkerheten. Dessutom, under nästan sex och ett halvt år (inte tre månader som i Rwanda) rådde ingen brist på trovärdig information.

För det andra är inte bara den som orsakat vår nationella och humanitära katastrof, Bashar al-Assad, kvar vid makten, utan det talas även om att "återupprätta" hans regim,

vilket innebär att den skulle belönas för sin utomordentliga kriminalitet.

Vad innebär det, Sammour? Vad innebär det att en halv miljon människor har dött, att miljoner fler har fått sina liv ödelagda och att stormakterna och världen som helhet ändå försöker återupprätta de förhållanden som ledde till katastrofen och den härskande junta som är direkt ansvarig för att ha dödat ungefär 2,5 procent av sin befolkning? Det innebär helt enkelt att alla som har dött har gjort det till ingen nytta, att de torterades tortyr var meningslös och att utplåningen av miljoner människors liv saknar betydelse. Jag tror att budskapet är att de hundratusentals som har dödat förlorade livet för ingenting, att skriken från de torterade och smärtans hos deras mödrar, fäder och barn inte spelar någon roll – att inget av detta är priset för någonting alls och inte heller kommer att leda till någonting gott. Blodet har inte varit ett pris för någon frihet och offren har inte offrats för att någon ska räddas. Kort sagt är våra döda inte martyrer och vi har kämpat för ingenting. Detta fruktansvärda lidande kommer inte att leda till politisk förändring, mördarna kommer inte att ställas till svars, rättvisa kommer inte att skipas, inga nya horisonter kommer att öppnas för vårt land, och syrierna kommer inte att ges bättre möjlighet att bestämma över sina liv och bygga en framtid.

Det innebär att de som har dött, deras död, inte ger skydd åt dem som har överlevt och att lidandet hos dem

som har torterats inte kommer att hindra att de som ännu inte har torterats kommer att torteras.

Kan du tänka dig det, Sammour? När vårt lidande berövas all mening lämnar vi i själva verket det mänskliga domänen, som är en domän där lidandet alltid är kopplat till mening. På så sätt hamnar vi i en domän där det varken finns lidande eller mening, medan de som orsakat vår katastrof är människor; eller kanske man kan uttrycka det så att vi blir lägre stående människor, medan de som har orsakat vår katastrof står över oss och kanske rent av är gudar. Kan du tänka dig det, Sammour? Rasismen övertrumfar sig själv och under förevändning av att bekämpa IS kan vilken fascistisk rasist som helst ta på sig en mask av civilisation, förfining och framstegsvänlighet.

När hundra dödsfall i Syrien anses väga lika tungt som tusen dödsfall i Syrien, vilket är det samma som hundratusen i Syrien eller en miljon – alltså noll i alla fall – är det man säger till oss att vi var och en, och alla tillsammans, är lika med noll, och att utrotningen av oss inte är en förlust och inte kommer att få konsekvenser. Det kan bara förklaras av att de är gudar, de som orsakat vårt lidande, så att ett fåtal av oss i deras ögon väger lika mycket som mängder av oss. Faktum är att man närmar sig vår situation genom ”kriget mot terrorismen”, vilket inte bara ursäktar att vårt blod spills utan även dömer oss på förhand som terrorister eller som ”den sociala grogrunden för terrorism”, som Bashar al-Assad har sagt. Vi rör oss på så sätt från att ha

berövats mening till att vår blodspillan blir godtagbar, och från att vi berövas rättvisa till att vi berövas våra liv, det vill säga till folkmord.

Det är skrämmande, är det inte, Sammour? Att vi tvångsförflyttas och fördöms, torteras och fördöms, dödas och fördöms. Att de som attackerar och mördas döms istället för angriparna och mördarna. Det är skrämmande att vi är så fördömda, att vi behandlas som ett folk som fördömts av en grym gud, överlämnas till evigt lidande, utan något som hjälper eller räddar oss.

De säger att Bashar al-Assad inte har något alternativ och ger honom förnyat mandat över oss eftersom han är godkänd och kontrollerad. Vad världens mäktiga vill i dag är att äga vår ”förändringsprocess”, att själva bestämma hur mycket som ska förändras och i vilken riktning förändringarna ska gå, i vilken takt och vad resultatet ska bli. Det vill säga, de vill dessutom att vi inte ska ha någon historia eller att vår historia bara ska vara en gren i de mäktigas historia.

Sammour, det fruktansvärda som följer av allt detta är en oåterkallelig dom som säger att våra bästa ansträngningar inte ska lämna något avtryck, och att inget vi gör, att inga av våra ärliga handlingar ska bära frukt. Våra handlingar framstår som icke-handlingar och är ändå resultatlösa. Det innebär att kapitulera för förtvivlan, vilket är detsamma som en dödsdom och en fortsättning på Bashar al-Assads arbete.

Den här syriska historien liknar ingen annan i samtiden och är full av blod och smärta. De andra historierna är antingen inte lika kända, eller så är de lokala, och de globala makterna har inte varit indragna, eller så har de inte pågått lika länge och inte haft ett lika fruktansvärt mänskligt och materiellt pris, eller inte varit lika destruktiva för framtiden, som vår historia. Antingen är det så att de internationella makterna redan var enade eller så håller de på att ena sig i vårt land bakom den främste mördaren (och om inte bakom honom så står de neutrala inför honom), vilket gör vår historia global: en världens historia.

Och problemet är att den enda politiska slutsatsen som kan dras av allt detta är behovet av att förändra världen. Så länge världen står i vägen för förändring och berövar våra liv på mening måste den förändras för att vi ska kunna leva och för att våra liv ska ha mening. Men det betyder att vi för lång tid framöver måste överge handling och politik och alla försök att forma vårt öde. Att förändra världen är inte bara ett uttryck, det är titeln på ett fruktansvärt öde. Du känner till det från våra försök att förändra Syrien. Världen är ett stort Syrien, Sammour, och att förändra den innebär förmodligen att över hela världen sprida den skräck som har drabbat oss.

Likväl förblir detta den enda kampen som måste utkämpas för att återställa meningen med vårt lidande, för att hedra våra offer och för att göra den syriska tragedin till en

katalysator för förändring i en värld som måste förändras. Det som inte har mening är den värld som förvägrar oss mening och att förändra världen är allas vår plikt, för vår skull och för dem som lider stort men betyder lite.

Du har hört att vår gamle lärare Marx krävde av filosofer att de skulle förändra världen och inte bara förklara den, och senare anförtrodde han åt proletariatet att förändra en värld vars gemensamma nämnare var kapitalismen; proletariatet, den utsugna och organiserade klassen i den kapitalistiska världen, de som inte hade något att förlora på en revolution och potentiellt allt att vinna. I dagens värld är de som är kallade att förändra den de som världen berövat mening, de som förvisas från historien och mördas och torteras och tvingas på flykt och alltid ringaktas.

Sammour, vi är meningens proletariat, meningens parior, de fördömda och de förbannade, och de som är förbjudna att tala om gott och ont.

Sammour, det vi måste kämpa för i dag finns i detta, på den osäkra platsen mellan en mening som nekas oss och det tragiska hoppet om att kunna förändra världen för att vi ska få mening. De islamister som i likhet med oss förnekas en mening är alltför trångsynta och egennyttiga för att bli en kraft för förändring och mening. Mer än något annat är det att du har kidnappats ett uttryck för islamisternas litenhet och deras medfödda oförmåga att bidra till att förändra världen vad gäller mening och struktur. De är nihilister, ömkliga och desperata. De är offer och förövare på samma

gång. Eftersom detta är definitionen på självmord är islamisterna inkarnationen av en suicidal kraft.

Vi förlorar inget på att förändra världen i dag, Sammour. Vi är de förbannade vars enda mening är att arbeta för att förändra en värld som nekar oss mening. Vi: de som är som du och de som är med dig.

Men återigen, detta är ett fruktansvärt öde, och inte bara något fint att pricka av på en lista för att sedan gå vidare till nästa punkt. Ödet äger och kan inte ägas. Jag har vetat det och levt med det sedan du kidnappades och försvann. Jag ser det med mina egna ögon – och med dina.

”I en döende värld”, för att citera Mahmoud Darwish, är ”oasen” du, i din dubbla och tredubbla belägring.

Ta hand om dig, Sammour.

Jag kysser dig, mitt hjärta.

Yassin

BREV TILL SAMIRA (6)
Onsdagen den 20 september 2017

Vad har jag gjort medan du har varit borta, Sammour? Som med allt annat kan jag inte berätta i detalj; det får vänta tills du kommer hem.

Det senaste förutom att skriva, som du vet och förväntar dig att jag ska, är att jag har kunnat resa till flera europeiska länder. Jag har fortfarande inget pass, Sammour, och inför varje resa är det många varv med brev mellan dem som bjudit in mig, deras länders konsulat och det turkiska migrationsministeriet; man blir alldeles utmattad. Att resa mellan länder har kommit att handla om politik, eller till och med om suveränitet, blandat med riskbedömningar och säkerhetsfrågor, speciellt för syrier. De konsulat som man måste gå till för att få resedokument påminner om Assads säkerhetstjänsts högkvarter. Sammour, vår belägenhet i världen är en fortsättning på vår belägenhet i ”Assads Syrien”.

Jag tillhör dock den lilla lyckosamma minoritet som från tid till annan har möjlighet att resa och återvända till platsen där de bor. Jag har varit i ett flertal länder i Europa, men inte i arabvärlden eller i andra världsdelar.

Jag var inbjuden till ett arabland för ungefär ett år sedan, men deras *mukhabarat* (underrättelsetjänst) lovade en vän som försökte hjälpa till att de kunde släppa in mig, men på villkor att de fick ”träffa” mig direkt när jag kom till landet! Jag var inbjuden till ett universitet i ett annat arabland, men där förväntade de sig att jag själv skulle lösa problemet med att inte ha något pass!

Alla resor har jag företagit mig för att delta vid kulturella och intellektuella evenemang som handlat om den syriska frågan, vilken är en viktig global fråga i dag, om inte rent av den allra viktigaste. Den är något som utmanar själva grunden i vårt tänkande, i politiken och i det internationella systemet; vi, de som talar om den, ses med en blandning av hänsyn, fiendskap och förvirring.

Samtidigt kan vi i vårt land mer än någon annanstans med blotta ögat se hur historien rusar fram; vi ser staten och dess barbari, fåfänga och nödvändighet, och vi ser religionen och dess dårskap och världslighet. Vi ser världen i dess litenhet, vidd och korruption. Vi ser hur folk och grupper vänder sig mot sig själva och varandra. Vi ser en kombination av masker av alla de slag: slaveri maskerat som befrielse; hat maskerat som kärlek; sekterism dolt bakom hemlandets slöjor; mord som kallas barmhärtighet; falskhet som tar sanningens plats; själviskhet som uppträder som altruism och uppoffring; och förakt som framställs som rättfärdighet. Allt man ser och hör är bara motsatsen till vad det hävdar sig vara. Vore det inte för mitt

hjärta som gör så ont när du inte är här, skulle möjligheten att få reflektera kring världen ha varit en källa till intellektuell glädje, och faktum är att trots den allmänna olyckan skulle det ha varit en särskild lycka att leva i ett historiskt ögonblick som det här. Jag tror att de stora striderna sporrar tänkandet om historien och mänsklighetens öde, och vi befinner oss i en sådan situation i dag, Sammour. Om du bara fanns vid min sida.

Vad gäller skrivandet är det nya att jag skriver om er fyra; om Razan och i synnerhet om dig. Att skriva om dig är inte bara ett nytt ämne för mig, Sammour, det är det som skänker mening åt mitt arbete. Du är inte en strid, Sammour, du är min identitet.

Att skriva om dig är även terapi, Sammour.

Som så många syriska flyktingar lider jag av den överlevandes skuld; den där känslan som plågar dem som överlevt en tragedi som blivit andras slut. I Al-Jumhuriya (naturligtvis minns du den, den finns fortfarande, och oftast skriver jag där) beskriver en ung skribent som förmodligen aldrig har hört talas om de överlevandes skuld det med ett vackert och kärnfullt uttryck: att "bli drabbad av trygghet". I mitt fall är jag dubbelt drabbad av den eftersom jag överlevt den här gången, då många andra inte har gjort det och deras antal fortsätter att växa, men särskilt eftersom du inte fanns bland de överlevande. Jag ensam är ansvarig för det, och det är detta som mer än något annat har gjort mig förkrossad, Sammour. Det är också vad jag

har gjort motstånd mot genom mitt arbete; många vänner, alla med ett mått av den överlevandes skuld, har även varit till stor hjälp för mig. Till och med våra turkiska vänner har känt något slags skuld som får dem att visa solidaritet och delta med oss vid olika kulturevenemang och protester. Deras stöd har alltid varit till väldigt stor hjälp.

Sammour, det jag har försökt stå emot under nästan fyra år är att ge efter för att bli drabbad av trygghet, som jag tror har minst två skadliga följder. För det första kan det låsa fast den som överlevt i det ögonblick då de överlevde – när de lämnade landet i vår situation – vilket kan göra dem oförmögna att inse vilka förändringar som har skett i kampen, liksom behovet av att förändra verktygen för att fortsätta den och upprätthålla en fri position. Jag tror att jag känner överlevande från förr som inte slutar att utkämpa gamla strider som de inte utkämpade då. Nu när allt har förändrats har inte deras kamp samma betydelse och de upprätthåller inte samma fria position. De känns gamla och passé, ett öde som jag hoppas undvika, Sammour.

Den andra effekten av överlevnadssyndromet är oförmågan att fortsätta kampen under de nya förhållandena i exilen, och att man slösar kraft på att klaga och knota eller skuldbelägga sig själv och andra. Jag försöker motstå skulden för att kunna fortsätta kämpa, Sammour. Jag tror att det som verkligen förstör vår förmåga att kämpa är att låta oss fjättras av skuld känslor, som är det minst passande sinnestillståndet om man ska hjälpa dem som inte har

drabbats av trygghet, som du eller de som har det värre än vi. Det är inte enkelt. Jag har själv upplevt det, Sammour: det är nästan som att vara indragen i en ändlös kamp som börjar om på nytt varje dag och som vi aldrig vinner; det enda vi kan göra är att fortsätta utkämpa den.

Sammour, kanske är det som hjälper mig att navigera i den här outhärdliga situationen att jag en gång var en icke överlevande – i fängelset – medan vissa av mina vänner och kollegor då drabbades av trygghet. Vid den tiden var du också i en liknande situation som jag, och jag är säker på att dina vänner och kollegor hade ungefär samma känslor. Vad förväntade vi oss av dem som överlevde när vi satt med de flesta av våra kamrater i fängelset? Ville vi att de skulle fortsätta kampen som vi tvingats bort från? Inte alltid; bara så långt som möjligt och enligt deras bedömning av situationen. Ville vi att de skulle ge efter för skulden, lägga skulden på sig själva för att ha överlevt och bara kunna befrias från den genom att låta sig fängslas med oss? Naturligtvis inte. Jag tror att det vi förväntade oss var att de skulle hålla sig levande och därmed hålla kampen vid liv. I Hafez al-Assads fångelser hoppades vi att våra vänner skulle stå upp för sin värdighet, och vår.

Det är vad jag försöker göra, Sammour. Jag försöker att inte bara stå upp för din värdighet, och värdigheten i kampen, men också för att fortsätta kämpa med verktyg som kanske skiljer sig från dem som fanns förr, men som kanske bättre skyddar våra ideal.

Allt är otillräckligt i en situation som vår, din och min, Sammour. Du försvann bakom trånga och mörka gränser, och jag har slungats långt bort, utanför gränserna. Ingenting är tillräckligt. I mitt arbete för att skapa mer effektiva verktyg och en bättre ställning åt oss, så att vi ska kunna fortsätta kampen efter att ha förlorat revolutionen, försöker jag hela tiden göra saker som direkt påverkar ditt öde. Det har inte skett några genombrott än, Sammour, men jag ska fortsätta bulta på dörren, och jag hoppas att den snart kommer att slå upp så att ni blir fria, du, Razan, Wael, och Nazem.

Vi fortsätter kampen, först och främst och alltid för att du behöver mig och för att jag måste vara stark den dag du kommer hem.

Väntar på dig. Snälla, ta hand om dig.

Jag kysser dig, mitt hjärta.

Yassin

*Översättning från engelska av Peter Samuelsson.
Texterna publicerades ursprungligen på arabiska i nättidskriften
Al-Jumhuriya och i engelsk översättning av Murhaf Fares.*